

Hanna Huttunen

Yrittäjän eläkelain uudistuksen mahdolliset vaikutukset

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2023

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Hanna Huttunen
Otsikko:	Yrittäjän eläkelain uudistuksen mahdolliset vaikutukset
Sivumäärä:	45 sivua + 1 liite
Aika:	Toukokuu 2023
Tutkinto:	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma:	Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja(t):	Lehtori Leena Aalto

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkä takia yrittäjän eläkelakia uudistettiin ja minkälaisia vaikutuksia uudistuksella on ollut yrittäjien toimintaan. Lisäksi työn tarkoitus oli selvittää, miten yrittäjät ovat varautuneet omaan eläkkeeseen.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja työn aineistona käytettiin voimassa olevaa lainsäädäntöä, lain esitöitä, yrittäjien haastatteluja ja aiempia luotettavia aineistoja. Lainsäädännön osalta keskeisimpänä oli yrittäjän eläkelaki. Viitekehityksen tarkoitus on luoda hyvä tietoperusta tutkittavalle aiheelle. Viitekehityksessä käsitellään yrittäjän eläkevakuutusta, vapaaehtoisia säästämiskäytöksiä ja yrittäjän eläkelain uudistusta.

Hallitus joulukuussa 2022 päätti yrittäjän eläkelain uudistuksesta. Yrittäjän eläkelain säädetään yrittäjän sosiaali- ja eläketurvasta. Uudistukseen sisältyneet lakimuutokset ovat tarkalleen ottaen vain tarkennuksia jo voimassa olleeseen yrittäjän eläkelakiin. Siitä huolimatta uudistus on aiheuttanut paljon keskustelua julkisuudessa.

Tarve eläkelain uudistamiseen johtui valtion osuuden kasvusta yrittäjän eläkejärjestelmässä. Uudistuksella haluttiin parantaa yrittäjien sosiaaliturvaa ja eläkettä. Opinnäytetyön perusteella voidaan todeta että alivakuuttaminen on todellinen ongelma yrittäjille ja yhteiskunnallekin. Alivakuuttaminen puolestaan johtuu muun muassa yrittäjien luottamuspulasta yrittäjän eläkejärjestelmää kohtaan. Yrittäjät kokevat että elintason säilyminen ei ole mahdollista yrittäjän eläkevakuutuksen kautta. Uudistuksen myötä yrittäjät ovat nostaneet työtulojaan ja tähän mennessä uudistuksella on ollutkin haluttu vaikutus. Uudistus on johtanut myös siihen että yrittäjät joutuvat miettimään muun muassa yrittäjätoiminnan lopettamista.

Avainsanat: YEL-uudistus, työtulo, YEL-vakuutus, alivakuuttaminen, yrittäjän eläkevakuutus, yrittäjä

Abstract

Author(s):	Hanna Huttunen
Title:	Potential effect of the reform of the Entrepreneur's Pension Act
Number of Pages:	45 pages + 1 appendices
Date:	May 2023
Degree:	Bachelor of Business Administration
Degree Programme:	Economics and Business Administration
Specialisation option:	Accounting and finance
Instructor(s):	Leena Aalto, Senior Lecturer

The aim of the thesis was to find out why the Entrepreneur's Pension Act was reformed and what kind of effects the reform has had on the activities of entrepreneurs. In addition, the purpose of the study was to find out how entrepreneurs are prepared for their own pension.

The thesis was carried out as a qualitative study and the material used included existing legislation, government bills, interviews with entrepreneurs and previous reliable material. In terms of legislation, the most important law was the Entrepreneur's Pension Act. The purpose of the framework is to create a good knowledge base for the subject to be studied. The reference framework deals with pension insurance for entrepreneurs, voluntary saving solutions and the reform of the entrepreneur's pension law.

In December 2022, the government made a decision regarding the Entrepreneur's Pension Act reform. The Entrepreneur's Pension Act provides for the entrepreneur's social and pension security. Strictly speaking, the legal changes included in the reform are only amendments to the already valid Entrepreneur's Pension Act. Nevertheless, the reform has caused a lot of discussion in the public.

The need for the Pensions Act reform was due to the increase in the central government's share of the entrepreneur's pension system. The reform was intended to improve social security and pensions for entrepreneurs. Based on the thesis, underinsurance is a real problem for both entrepreneurs and the society. Underinsurance is caused among other things by entrepreneurs' lack of confidence in the entrepreneur's pension system. Entrepreneurs feel that it is not possible to maintain a standard of living through an entrepreneur's pension insurance. As a result of the reform, entrepreneurs have increased their labour income, so already so far, the reform has had the desired effect. The reform has also led to entrepreneurs having to think, among other things, about ending their entrepreneurship.

Keywords: YEL-reform, income, YEL-insurance, underinsurance, self-employed pension insurance, entrepreneur

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aihe ja tavoite	1
1.2	Tutkimusmenetelmä, viitekehys ja rakenne	2
2	Yrittäjän eläkevakuutus	4
2.1	YEL-työtulo	6
2.2	YEL-vakuutusmaksu	9
2.3	Yrittäjän sosiaaliturva	10
2.3.1	Eläke	12
2.3.2	Sairauspäiväraha	14
2.3.3	Työttömyysetuudet	16
2.4	Yrittäjän eläkkeen rahoitus	17
3	Vapaaehtoinen varautuminen YEL-vakuutuksen tukena	19
3.1	Sijoittaminen	20
3.2	Lisäeläketurva	21
4	YEL-vakuutuksen uudistus	22
4.1	Muutoksen syyt	23
4.1.1	Alivakuuttaminen	24
4.1.2	Alivakuuttamisen syyt	25
4.1.3	Alivakuuttamisen vaikutukset	26
4.2	YEL-uudistuksen vaikutukset	27
5	Teemahaastattelu	28
5.1	Haastattelun toteutus	29
5.2	Yrittäjien haastattelu	30
6	Johtopäätökset ja pohdinta	33
6.1	Validiteetti ja reliabiliteetti	38
	Lähteet	40
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelukysymykset	

1 Johdanto

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön sisältöä ja kerrotaan perustelut työlle. Johdannon alaluvut sisältävät tietoa opinnäytetyön aiheesta, tavoitteista, viitekehyksestä, tutkimusmenetelmästä ja rakenteesta. Lisäksi johdannon alaluvuista selviää työn tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.

Johdannon alaluvuissa tuodaan esille muun muassa aiheen ajankohtaisuus ja mistä syntyi idea työn tekemiseen. Johdannon alalukujen tavoitteena on pohjustaa työn aihetta ja johdattaa lukija työn aiheeseen.

1.1 Aihe ja tavoite

Tämän opinnäytetyön aiheena on yrittäjän eläkelain eli YEL:n uudistus. Yrittäjän eläkelain uudistus on tullut voimaan tammikuussa 2023. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi syntyi mielenkiinto selvittää uudistuksen aiheuttamia vaikutuksia. Uudistus on aiheuttanut paljon keskustelua myös julkisuudessa, joten siitäkin syystä halusin selvittää aihetta tarkemmin. Opinnäytetyön päätavoitteena on selvittää minkälaisia vaikutuksia uudistuksella mahdollisesti on ja mistä uudistuksen aiheuttamat vaikutukset johtuvat. Lisäksi tavoitteena on selvittää miksi yrittäjä päätyy alivakuuttamistilanteeseen. Toissijainen tavoite on selvittää ovatko yrittäjät varautuneet eläkkeeseen YEL-vakuutuksen lisäksi muilla tavoilla. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole ottaa kantaa yrittäjän eläkelain uudistukseen vaan käsitellä asiaa mahdollisimman laajasti eri näkökulmista. Tähän lopputulokseen päästään sillä, että selvitetään yrittäjän eläkevakuutusta koskevaa tietoperustaa ja haastatellaan eri toimialojen yrittäjiä.

Johdannon lisäksi työ koostuu viitekehyksestä, tutkimusosiosta, yrittäjien haastatteluista ja johtopäätöksistä sekä pohdinnasta. Viitekehyksessä käsitellään YEL-työtuloa, sosiaaliturvaa, eläkkeiden rahoitusta, yrittäjän eläkevakuutusta säätelevää lainsäädäntöä ja vapaaehtoista eläkesäästämistä. Tavoitteena on muodostaa looginen ja asianmukainen kokonaisuus jonka pohjalta lukija pystyy

saamaan riittävästi tietoa yrittäjän eläkevakuutuksesta ymmärtääkseen käsiteltävää aihetta. Työ on toteutettu ilman toimeksiantajaa.

Tutkimusongelmana on YEL-uudistuksen aiheuttamat vaikutukset; työn tavoitteisiin pääsemiseksi tutkimusongelmaa on rajattu tutkimuskysymysten avulla. Myös haastattelut on pyritty toteuttamaan niin että haastattelukysymykset tukisivat työn tutkimuskysymyksiä mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Minkälaisia vaikutuksia YEL-uudistuksesta mahdollisesti on?
- Miten yrittäjät kokevat YEL-vakuutuksen?
- Miksi yrittäjä päätyy alivakuuttamaan itsensä?
- Ovatko yrittäjät varautuneet eläkkeeseen myös muilla tavoin kuin YEL-vakuutuksella?

Nämä tutkimuskysymykset olivat tukena työn suunnittelussa ja toteutuksessa. Opinnäytetyö voi toimia myös yhteenvedona sellaiselle joka haluaa saada enemmän tietoa YEL-järjestelmästä. Kokonaisuuden perusteella pyritään myös löytämään ehdotuksia mahdollisia jatkotutkimuksia varten.

1.2 Tutkimusmenetelmä, viitekehys ja rakenne

Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena koska työn tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään käsiteltävää aihetta. Laadullinen tutkimus sopii opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi silloin kun tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään jotakin ilmiötä. Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruuna käytetään yleensä aiempia tutkimuksia, empiirisiä aineistoja, tutkijan omaa ajattelua ja päättelyä. (Annala 2021.)

Opinnäytetyön rakenne koostuu yhteensä neljästä osa-alueesta joista osa voidaan jakaa useampaan alalukuun. Osa-alueet koostuvat johdannosta,

viitekehuksesta, haastatteluista ja johtopäätöksistä. Tämän lisäksi opinnäytetyön lopussa ovat lähteet ja yksi liite. Johdannossa käsitellään työn rakennetta, aihetta, tavoitteita, tutkimusmenetelmää ja viitekehystä.

Opinnäytetyön viitekehyksessä perehdytään työn teoreettiseen osuuteen jonka tarkoituksena on selvittää yrittäjän sosiaaliturvaa ja eläkettä. Yrittäjän eläkevaikutusta sääntelee lainsäädäntö jonka uudistamiselle on esitetty perusteita useammalta taholta. Viitekehyksessä tarkastellaan niitä aihealueita jotka ovat vaikuttaneet eniten uudistuksen tarpeeseen. Lisäksi työn aihetta tarkastellaan erilaisten kuvioiden ja taulukoiden kautta. Kuvioista ja taulukoista selviää muun muassa YEL-työtulojen kehitys ja valtion osuuden kasvaminen YEL-järjestelmässä. Näiden aiheiden johdattamana tarkastellaan myös YEL-uudistusta yleisesti.

Työn viitekehys koostuu kolmesta pääluvusta mitkä ovat jaetut useampaan alalukuun. Toisessa luvussa käsitellään yrittäjän eläkelain sääntelemää YEL-vaikutusta ja yrittäjien sosiaaliturvaa. Toisessa luvussa käsitellään myös YEL-eläkkeiden kustannustenjakoa sekä valtion osuutta YEL-maksuista. Kolmannessa luvussa käydään läpi erilaisia vaihtoehtoja vapaaehtoisen eläkkeen kartuttamiselle. Neljännessä luvussa käsitellään YEL-uudistusta, YEL-uudistuksen syitä ja mahdollisia vaikutuksia.

Viidennessä luvussa käsitellään yrittäjien haastatteluista. Kuudennessa luvussa, eli johtopäätöksissä verrataan viitekehystä työn tavoitteisiin ja esitetään vastaukset tutkimuskysymyksiin. Lisäksi johtopäätöksissä arvioidaan opinnäytetyön onnistumista ja jatkotutkimusten mahdollisuuksia.

Tässä opinnäytetyössä käytetyt lähteet ovat erilaisia oikeuslähteitä, kuten lainsäädäntö ja lain esityöt. Keskeisimpinä lähteinä ovat muun muassa hallituksen esitys HE 102/2022, valiokunnan mietintö StVM 32/2022 ja yrittäjän eläkelaki 1276/2006. Muita lähteitä ovat yrittäjien haastattelut, luotettavat internetlähteet ja asiantuntija-artikkelit. Suurin osa lähteistä on kerätty Internetistä koska aiheeseen liittyvää ajankohtaista kirjallisuutta ei juurikaan ole ollut saatavilla.

Haastattelujen otanta oli neljä yrittäjää eri toimialoilta. Haastatteluiden tarkoituksena oli kuulla yrittäjien ajatuksia yrittäjän eläkelain uudistuksesta. Lisäksi haastattelun avulla saatiin tietoa siitä miten yrittäjät olivat määrittäneet työtulonsa ennen uudistusta ja oliko uudistuksella vaikutuksia työtuloon tai yrittäjätoimintaan. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna eli puolistrukturoituna haastatteluna, joten yrittäjät pääsivät vastaamaan mahdollisimman avoimesti. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti sen että haastattelijalla oli tarvittaessa mahdollisuus täsmentää haastattelukysymyksiä

2 Yrittäjän eläkevakuutus

Yrittäjän lakisääteinen eläkevakuutus eli YEL-vakuutus turvaa yrittäjän omaa eläke- ja sosiaaliturvaa. YEL-vakuutuksen tarkoituksena on turvata yrittäjän toimeentulo silloin jos yrittäjä sairastuu, menettää työkyvyn tai jää perhevapaalle. Lisäksi YEL-vakuutus määrittää Kelan maksamien etuuksien, kuten työttömyysetuuden ja sairauspäivärahan suuruuden. (Ilmarinen i.) Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturva määräytyy YEL-vakuutuksen perusteella, ja sen takia vakuutus on lakisääteinen eli pakollinen vakuutus. YEL-vakuutus on aina henkilökohtainen, ei yritysکوhtainen. Koska vakuutus ei ole yritysکوhtainen niin riittää että yrittäjällä on vain yksi YEL-vakuutus. Yksi YEL-vakuutus riittää kattamaan kaikki yrittäjän yrittäjätoiminnot. (Ilmarinen a.)

Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole työsuhhteessa eikä virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimeisuhhteessa mutta tekee ansiotyötä. (Yrittäjän eläkelaki 2006, 2 luku 3 § 1 momentti). Käsite yrittäjästä ei ole sidottu yrityksen oikeudelliseen muotoon vaan käsite kattaa muun muassa myös laskutuspalveluyrittäjät ja itsensä työllistäjät. Yrittäjyyden lisäksi henkilö voi samanaikaisesti olla työ- tai virkasuhhteessa. Pelkkä yrityksen omistaminen ei vielä ole edellytys YEL-vakuutukselle. (HE 102/2022.) Yritysmuoto ja yrityksen omistusosuus vaikuttaa siihen, täytyykö yrittäjän tai yrittäjän perheenjäsenten ottaa YEL-vakuutus. Henkilö on velvollinen ottamaan YEL-vakuutuksen, kun tämä on:

- kevytyrittäjä,

- yksityinen elinkeinonharjoittaja eli toiminimiyrittäjä tai tälle työskentelevä perheenjäsen, jolle ei makseta palkkaa,
- osakeyhtiössä johtavassa asemassa osakas ja omistaa yksin yli 30 prosenttia tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa yli 50 prosenttia osakkeista tai äänimäärästä tai
- avoimen yhtiön yhtiömies tai kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies. (Ilmarinen a.)

Perheenjäsenellä tarkoitetaan yrittäjän avo- tai aviopuolisoa sekä henkilöä, joka on yrittäjälle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu yrittäjän kanssa samassa taloudessa (Yrittäjän eläkelaki 2006, 2 luku 3 § 5 momentti). Ylenevällä ja alenevalla sukupolvella tarkoitetaan lapsia, lapsenlapsia, vanhempia, isovanhempia, ottolapsia tai ottovanhempia. (Varma b).

Yrittäjän eläkelaki on tullut voimaan vuonna 1969, ja sitä on ruvettu säätämään osaksi työeläkejärjestelmää vuoden 1970 alusta alkaen. Yrittäjän eläkelain eläketurva säänneltiin vastaavaksi työntekijöiden vakuutuksen kanssa. (HE 102/2022.) Yrittäjän eläkelaisissa säännellään yrittäjän oikeudesta vanhuuseläkkeeseen, osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, kuntoutukseen, työkyvyttömyyseläkkeeseen ja työuraeläkkeeseen sekä yrittäjän edunsaajan oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Yrittäjän eläkelain mukaan yrittäjän tulee vakuuttaa itsensä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuoleman varalta kuten kyseisissä laissa säädetään. (Yrittäjän eläkelaki 2006, 1 luku 1 §.) Yrittäjän eläkelain mukaan yrittäjän on järjestettävä eläketurva työeläkevakuutusyhtiöstä tai eläkekassasta jotka noudattavat työeläkevakuutuslaissa (354/1997) tai eläkekassalaissa (946/2021) tarkoitettua toimintaa. Eläkelaitosten yhteiselimenä toimii Eläketurvakeskus. (Yrittäjän eläkelaki 2006, 1 luku 1 § 3 momentti.)

Yrittäjän eläkelain mukaan yrittäjän eläkevakuutus on yrittäjälle pakollinen kun seuraavat viisi vakuutusehtoa täyttyvät:

- yrittäjä on 18–69-vuotias,

- henkilö toimii yrittäjänä yhtäjaksoisesti vähintään neljä kuukautta,
- YEL-työtulo on vähintään 8 575,45 euroa vuodessa (vuoden 2023 indeksitasolla),
- yrittäjä työskentelee itse yrityksessään ja
- yrittäjä asuu Suomessa. (Ilmarinen i.)

YEL-vakuutus on otettava yritystoiminnan alkaessa, mutta kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä kun yllä mainitut vakuutusehdot täyttyvät. Vakuutuksen voi ottaa myös vapaaehtoisesti vaikka yrittäjätoiminta olisi niin vähäistä, ettei YEL-työtulo ylittäisi alarajaa. Vapaaehtoisen YEL-vakuutuksen voi ottaa myös silloin jos työeläkelakien mukainen vanhuuseläke on jo alkanut. Jos työtä tehdään julkiselle työnantajalle ja YEL-vakuuttamisen vakuutusehdot eivät täyty, kuuluu työn vakuuttaminen Kuntien eläkelaitokselle Kevalle. (Ilmarinen a.)

Lainsäädännön mukaan Eläketurvakeskuksen tehtävänä on valvoa että yrittäjät täyttävät vakuuttamisvelvollisuutensa. Eläketurvakeskus kehottaa yrittäjää ottamaan vakuutuksen tai antaa pakkovakuutus päätöksen mikäli yrittäjä on laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuutensa. Pakkovakuutustilanteessa Eläketurvakeskuksen tehtävänä on myös vahvistaa yrittäjälle YEL-työtulo. (HE 102/2022.) Jos eläkelaitos katsoo yrittäjän laiminlyöneen vakuuttamisvelvollisuutensa, voi eläkelaitos lähettää Valtiokonttorille hakemuksen laiminlyöntimaksun määräämisestä. Valtiokonttori päättää laiminlyönteihin liittyvistä maksuista ja antaa päätöksen eläkelaitokselle. Eläkelaitos perii laiminlyöntimaksun saatuaan päätöksen Valtiokonttorilta. Finanssivalvonta määrää laiminlyöntimaksuun liittyvistä kuluista ja niiden käsittelystä eläkelaitoksessa. (Yrittäjän eläkelaki 2006, 9 luku 122 § 2 momentti.)

2.1 YEL-työtulo

YEL-työtulo tarkoittaa yrittäjän oman työpanoksen rahallista arvoa. Yrittäjän sosiaaliturva ja eläkekertymä määräytyy YEL-työtulon perusteella. Yrittäjän tulee

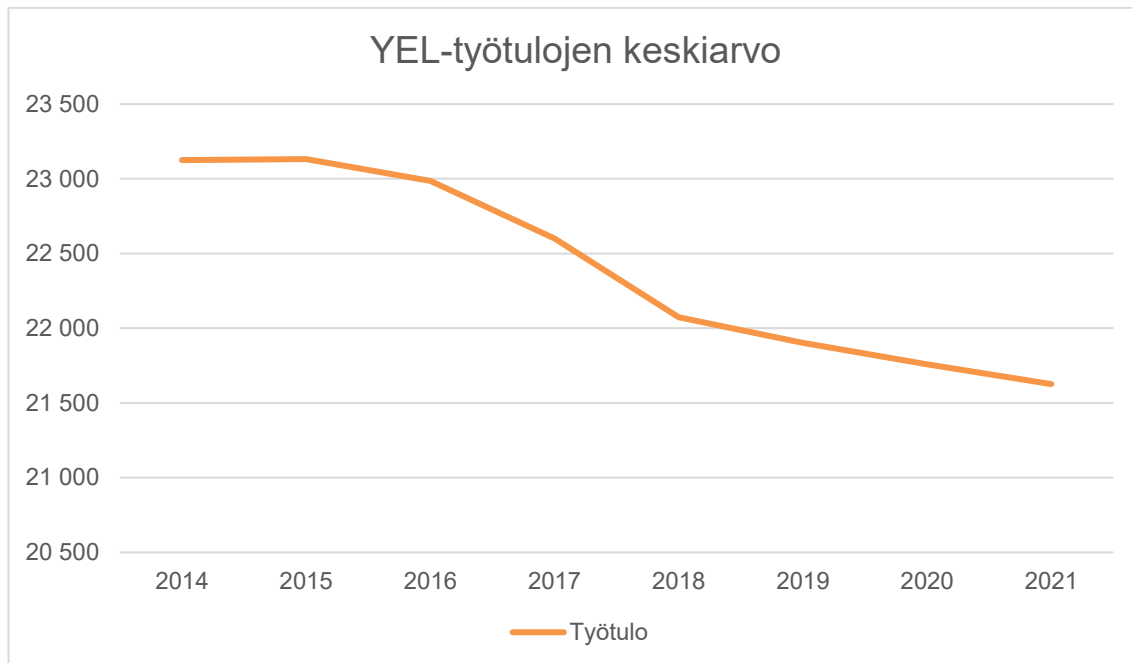
itse arvioida oma työtulonsa ja ilmoittaa se vakuutushakemuksella eläkevakuutusyhtiöön. Työtulo on arvioitava sen mukaan mikä maksettaisiin samasta työstä toiselle yhtä ammattitaitoiselle henkilölle. Vakuutushakemuksen jälkeen vakuutusyhtiö tapauskohtaisesti vahvistaa työtulon vastaamaan yrittäjän työpanoksen arvoa. (Varma a.) Yrittäjän on otettava YEL-vakuutus mikäli työpanoksen arvo ylittää työtulon minimirajan. YEL-vakuutuksen minimi määrä on 8 575,45 euroa ja maksimi määrä 194 750 euroa (vuonna 2023). Työttömyyskassan jäseneksi on mahdollista liittyä, kun työtulo on vähintään 14 088 euroa (vuonna 2023). (Varma c.)

Vuodesta 2023 alkaen yrittäjän eläkelakia täsmennettiin sen osalta, mitä asioita eläkelaitoksen on huomioitava yrittäjän työtuloa vahvistaessa. Uuden lain mukaan työtuloksi vahvistetaan se palkka joka maksettaisiin saman ammattitaidon omaavalle henkilölle tai se korvaus joka vastaa yksityisen sektorin toimialan kokoaikaista työtä tekevän henkilön mediaanipalkkaa. Lisäksi eläkelaitos ottaa huomioon muita yrittäjän työpanoksen määrään, yrittäjätoiminnan laajuuteen, yrittäjän ammattitaitoon ja yrittäjän työpanoksen arvoon liittyviä tietoja. Kyse on eläkelaitoksen kokonaisharkinnasta koska yhtä kaikille sopivaa säätelyä ei ole. (Yrittäjät c.)

Työtuloa ei voi muuttaa takautuvasti muuten kuin siinä tapauksessa, jos yrittäjälle on myönnetty työkyvyttömyyseläke. Eläkelaitos tarkistaa työtulon joka kolmas vuosi lähettämällä yrittäjälle kirjallisen ehdotuksen uudesta työtulosta. Ehdotuksen saatuaan yrittäjällä on mahdollisuus toimittaa eläkelaitokselle työtuloon liittyviä selvityksiä jolloin eläkelaitoksen on arvioitava työtuloa uusien tietojen perusteella. Eläkelaitoksella on oikeus vahvistaa uusi ehdotettu työtulo mikäli yrittäjä ei vastaa annettuun ehdotukseen 2 viikon kuluessa tiedoksisaanista. Myös eläkelaitoksen aloitteesta tai yrittäjän hakemuksella työtulo voidaan tarkistaa jos työtuloon vaikuttavat tiedot muuttuvat olennaisesti. (Yrittäjän eläkelaki 2006, 9 luku 112 a §.)

Kuviossa 1 on esitetty vuosien 2014–2021 ajalta YEL-työtulojen keskiarvot. Kuviossa 1 voidaan todeta että työtulon keskiarvo on vuonna 2014 ollut 23 132

euroa, kun vastaavasti vuonna 2014 keskiarvo on ollut 21 626 euroa. Tämän perusteella voidaan todeta työtulojen keskiarvon laskeneen yhteensä 6,51 prosenttia.

Kuvio 1. YEL-työtulojen keskiarvo vuosina 2014–2021 (YEL-eläkkeiden kustannustenjako ja YEL:n valtion osuus).

Eläketurvakeskus on tehnyt tutkimuksen YEL-työtulojen kehityksestä vuosien 1982–2019 väliseltä ajalta. Tutkimuksessa verrattiin keskimääräistä YEL-työtuloa palkansaajien säännöllisen työajan keskituloihin. Vuosien 1986–1996 välillä keskimääräinen YEL-työtulo laski jyrkästi, kun taas vuosien 1996–2014 välillä YEL-työtulo seurasi tulokehitystä kohtuullisen hyvin. Samalla tarkastelujaksolla oli myös havaittavissa että miesten ja naisten välinen ero YEL-työtuloissa pienentyi. Vuoden 2014 jälkeen keskimääräinen YEL-työtulo on ollut selkeässä laskussa tulotason kehitykseen verrattuna. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin että mitä nuoremasta ikäluokasta oli kyse, sitä suurempaa laskeva kehitys oli. Tämän perusteella voidaan arvioida työtulojen olevan yhä useammin alhaisemalla tasolla kuin lainsäädäntö edellyttäisi. (HE 102/2022.)

2.2 YEL-vakuutusmaksu

YEL-vakuutusmaksu eli YEL-maksu pohjautuu YEL-työtuloon. Maksun perusteena käytetään tiettyä prosenttiosuutta jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain. Vakuutusmaksun määrään vaikuttaa yrittäjän työtulo, ikä, aloittavan yrittäjän alennus, maksujen ajankohta ja maksuerien määrä. (Elo a.) YEL-vakuutusmaksu määräytyy siten että se vastaa keskimääräisesti TyEL-vakuutusmaksua. TyEL on yksityisten alojen palkansaajia koskeva työntekijän eläkelaki. (Mäkinen 2018,16 & 40.)

Alla oleva taulukko 1 esittää yrittäjän vakuutusmaksuprosentit. Taulukon 1 mukaiset prosenttimäärät lasketaan YEL-työtulosta yrittäjän iän mukaan. Aloittavan yrittäjän alennuksen saa kun ensimmäisen kerran aloittaa yrittäjätoiminnan. Aloittava yrittäjä saa 22 prosenttia alennusta vakuutusmaksusta ensimmäisen 48 kuukauden ajalta. Alennus on mahdollista saada myös toiseen YEL-vakuutukseen jos ensimmäinen YEL-vakuutus on alkanut 1.1.2001 jälkeen ja yrittäjällä on alennuskuukausia jäljellä. Vakuutusyhtiö tarkistaa yrittäjän oikeudet alennukseen vakuutuksen alkaessa. Yrittäjä ei ole oikeutettu alennukseen mikäli Eläketurvakeskus on joutunut ottamaan yrittäjälle pakkovakuutuksen. (Elo a.)

Taulukko 1. Vakuutusmaksuprosentit vuonna 2023 (Ilmarinen f).

Ikä	YEL-vakuutusmaksu	Aloittavan yrittäjän YEL-maksu
18–52	24,10 %	18,80 %
53–62	25,60 %	19,97 %
Väh. 63	24,10 %	18,80 %

YEL-vakuutusmaksu on sama kaikissa vakuutusyhtiöissä. YEL-maksulle laskeaan joko korkohyvitystä tai -veloitusta. Tämä määräytyy sen mukaan maksetaanko vakuutusmaksut alku- vai loppuvuodesta. Edullisin tapa on maksaa koko

vuoden maksut tammikuussa. Jos koko vuoden YEL-maksua ei makseta vielä tammikuussa, tulee vähintään puolet maksuista erääntyä ennen elokuuta. (Ilmarinen f.)

Yrittäjällä on oikeus vähentää YEL-maksut omassa verotuksessaan, jolloin tosiasiallista maksettavaa jää vähemmän. Yrittäjä voi valita vähentääkö YEL-maksut omassa, puolison tai yrityksen verotuksessa. Jos YEL-maksujen maksajan tiedot muuttuvat, tulee vakuutusyhtiölle tehdä ilmoitus heti kun muutos astuu voimaan. (Ilmarinen f.) Pääsääntöisesti on kannattavinta kohdistaa maksut niihin tuloihin joissa veroprosentti on suurin. Elinkeinotoiminnasta voi vähentää ainostaan pakolliset eläkevakuutusmaksut. Muut lakisääteiset ja vapaaehtoiset maksut on mahdollista vähentää ansiotulosta. (Ilmarinen k.)

YEL-vakuutusmaksulle on mahdollista saada YEL-joustoa. YEL-jousto tarkoittaa sitä että parempina vuosina yrittäjällä on mahdollista maksaa lisää YEL-maksua tai huonoina vuosina maksaa vähemmän. YEL-jouston avulla YEL-maksua voi maksaa 10–100 prosenttia normaalia enemmän tai 10–20 prosenttia vähemmän. Lisämaksua voi maksaa joka vuosi kun taas alentaminen on mahdollista vain kolme kertaa seitsemän vuoden aikana. Lisämaksu kerryttää parempaa eläkettä ja maksun alentaminen vähentää eläkkeen kertymistä. Muu sosiaaliturva ei muutu YEL-joustoa käytettäessä. Yrittäjän on mahdollista käyttää YEL-joustoa jos YEL-vakuutus on voimassa koko kalenterivuoden samassa työeläkeyhtiössä, yrittäjällä ei ole maksamattomia vakuutusmaksuja, yrittäjä ei saa aloittavan yrittäjän alennusta tai jos yrittäjä ei saa työeläkettä. Jos yrittäjän tulo muuttuu tai vakuutus päättyy kesken kalenterivuoden, YEL-jousto purkautuu. (Ilmarinen e.)

2.3 Yrittäjän sosiaaliturva

Suomessa sosiaaliturvalla tarkoitetaan verovaroin ja sosiaalivakuutusmaksuilla rahoitettuja lakisääteisiä etuuksia ja palveluita. Etuuksien ja palveluiden pääasiallisena tehtävänä on tukea kansalaisia eri elämäntilanteissa. Tarkoituksena on pienentää perheiden ja yksilöiden välisiä tuloeroja ja vähentää köyhyyttä.

Suomen perustuslaki turvaa kansalaisten elämää työttömyyden, vanhuuden, työkyvyttömyyden sekä sairauden ajalle että lapsen syntymän tai huoltajan menetyksen kohdatessa. Toimeentuloturva jaetaan sosiaaliavustukseen, sosiaalivakuutukseen ja viimesijaiseen toimeentuloturvaan. Sosiaalivakuutuksia ovat muun muassa sairausvakuutus ja lakisääteinen eläke. (STTK 2023.) Suomen sosiaaliturvaan on oikeutettu yleensä Suomessa vakinaisesti asuvat tai Suomessa työskentelevät henkilöt. Suomessa sosiaaliturvasta huolehtii kunnat, Kela, työttömyyskassat ja eläke- ja muut vakuutuslaitokset. (Kela d 2023.)

Yrittäjän sosiaaliturvan taso perustuu yrittäjän vahvistettuun YEL-työtuloon. Taulukosta 2 selviää kaikki eläke- ja sosiaaliturvaedut joihin YEL-työtulon suuruus vaikuttaa. Etuuksien lisäksi myös yrittäjän tapaturmavakuutuksen vakuutusmaksu perustuu YEL-työtuloon. YEL-työtulo määrittää niin ikään yrittäjän työttömyysturvan tason. (Ilmarinen m.)

Taulukko 2. Eläke- ja sosiaaliturvaedut, joihin vaikuttaa YEL-työtulon määrä (Ilmarinen m).

<ul style="list-style-type: none"> • Kelan maksamat päivärahat, kuten sairauspäiväraha 	<ul style="list-style-type: none"> • Perheen perhe-eläke kuolemantapauksessa
<ul style="list-style-type: none"> • Työkyvyttömyyseläke 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapaturmavakuutuksesta maksettavat ansionmenetyskorvaukset, kuten kuntoutusraha
<ul style="list-style-type: none"> • Työeläke 	<ul style="list-style-type: none"> • Työttömyysturvan taso
<ul style="list-style-type: none"> • Ammatilliset kuntoutusetuudet 	

Yleiseen asumistukeen vaikuttaa pääsääntöisesti yrittäjän YEL-työtulo (Alaluusua-Listola ym. 2019, 21). Verotuksen kautta yrittäjä osallistuu yhteisten

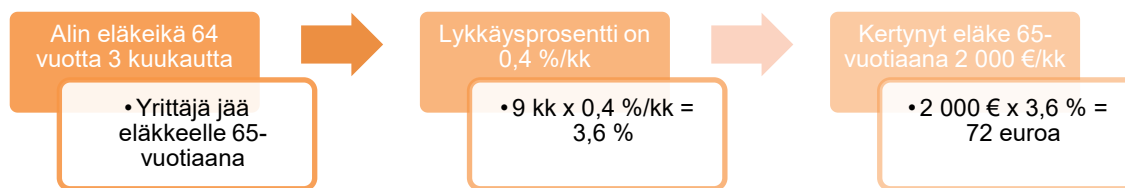
toimeentuloturvaetuuksien rahoitukseen. Toimeentuloturvia ovat muun muassa toimeentulotuki, asumistuki ja opintotuki (Yrittäjät c.)

2.3.1 Eläke

Yrittäjän eläke kertyy vahvistetun työtulon perusteella, mutta prosenttimäärät ovat yrittäjillä ja palkansaajilla joka tapauksessa samat. Lopullinen eläke muodostuu koko työuran aikaisista ansioista eli yrittäjyyden lisäksi mahdolliset palkkatöiden ansiot lukeutuvat eläkkeen määrään mukaan. Myös opiskelut, työttömyyspäiväraha tai muut sosiaalietuudet saattavat kerryttää eläkettä. Eläkettä kertyy 1,5 prosenttia vuodessa, paitsi poikkeuksena 53–62-vuotiaat yrittäjät joille kertyy 1,7 prosenttia eläkettä vuosina 2017–2025. (Ilmarinen h.)

Vanhuuseläkettä on mahdollista saada työeläkkeenä työeläkeyhtiöstä sekä kansaneläkkeenä Kelasta (Elo b 2022). Vanhuuseläkkeelle on mahdollista jäädä, kun yrittäjä on saavuttanut alimman vanhuuseläkeiän ja tämän työsuhde on päättynyt. Ainoastaan siinä tapauksessa työsuhde voi jatkua mikäli yrittäjä siirtyy eläkkeelle vasta ylimmässä vanhuuseläkeiässä. Vanhuuseläkeikä määräytyy syntymävuoden mukaisesti. (Ilmarinen d.) Vanhuuseläkkeen määrä on se minkä yrittäjä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansainnut. Jos vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin alimmassa vanhuuseläkeiässä, korotetaan ansaittua eläkettä 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta jolta eläkkeen alkamis-aikaa lykätään. Tätä kutsutaan lykkäyskorotukseksi. (Yrittäjän eläkelaki 2006, 3 luku 9 §.) Kuviossa 2 on esimerkki lykkäyskorotuksesta. Esimerkiksi on otettu vuonna 1959 syntynyt yrittäjä, jonka alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta ja 3 kuukautta. Kuvioista 2 voidaan nähdä että 9 kuukautta pidempi työikä nostaa vanhuuseläkkeen määrää 72 eurolla jos alimpaan vanhuuseläkeikään mennessä kertynyt eläke olisi ollut 2000 euroa. Näin ollen yrittäjän jäädessä vanhuuseläkkeelle eläkkeen määrä on 2000 euron sijaan 2072 euroa kuukaudessa. (Ilmarinen d.)

Kuvio 2. Esimerkki lykkäyskorotuksesta (Ilmarinen d).

Vanhuuseläkkeen lisäksi yrittäjällä on mahdollista siirtyä osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle. Osittain varhennettu vanhuuseläke tunnetaan myös nimellä osittainen vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke. Osittaiselle vanhuuseläkkeelle on mahdollista siirtyä kun yrittäjä on vähintään 61-vuotias ja ei saa muuta omaa työeläkettä. Vuonna 1964 syntynyt yrittäjä voi siirtyä osittaiselle vanhuuseläkkeelle 62-vuotiaana, kun taas vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden eläkeikä ei ole vielä tiedossa. Myös osittaisella vanhuuseläkkeellä yrittäjän on huolehdittava siitä, että YEL-työtulo vastaa yrittäjän työpanosta. Yrittäjä päättää itse nostaako osittaista vanhuuseläkettä 25 prosenttia vai 50 prosenttia. Varhennettu vanhuuseläke pienentää yrittäjän vanhuuseläkettä koska vanhuuseläkkeeseen tehdään varhennusvähennys. Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia kuukaudessa. Vastaavasti osittaisella vanhuuseläkkeellä yrittäjälle kertyy lykkäyskorotusta 0,4 prosenttia kuukaudessa kun alin eläkeikä on saavutettu ja yrittäjyys jatkuu. (Ilmarinen b.)

Lisäksi yrittäjän on mahdollista saada työkyvyttömyyseläkettä, mikäli ammatillisesta kuntoutuksesta ei ole ollut apua ja yrittäjän työkyky on heikentynyt. Työkyvyttömyyseläkkeestä puhutaan myös sairauseläkkeenä tai sairaseläkkeenä. Tälle eläkkeelle edellytyksenä on se että hakija on vähintään 17-vuotias eikä ole täyttänyt alinta eläkeikänsä. Lisäksi työkyvyn tulee olla heikentynyt vähintään vuoden ajan sairauden, vian tai vamman takia. Työkyvyn arviointiin vaikuttaa muun muassa hakijan ikä, koulutus ja työkokemukseen perustuva ammattitaito. Työkyvyttömyyseläke on tulevan ajan eläkeosa sekä se määrä, joka on kertynyt työkyvyttömyyteen mennessä. (Ilmarinen l.)

Työuraeläkkeelle puolestaan voi jäädä, jos hakija on tehnyt pitkän uran rakkaassa työssä ja työkyky on heikentynyt. Myös työuraeläkkeessä on tiettyjä edellytyksiä, milloin sitä voi saada. Yrittäjän tulee muun muassa olla vähintään 63-vuotias eikä saa vielä muita eläkkeitä. Työuraeläkkeen määrä on sen alkamiseen mennessä kertynyt eläke. Työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun vanhuuseläkeikä on saavutettu. (Ilmarinen c.)

Lakisääteisen työeläkkeen lisäksi eläkejärjestelmä sisältää kansaneläkkeen ja takuueläkkeen. Näiden eläkkeiden avulla voidaan varmistaa Suomen kansalaisille riittävä vähimmäistoimeentulo. Kansaneläkkeeseen vaikuttavat perhesuhteet, muut eläkkeet ja Suomessa asuttu aika. Takuueläke on vähimmäiseläke josta on vähennetty kaikki eläkkeensaajan muut eläkkeet. Kansaneläke ja takuueläke rahoitetaan yhteiskunnan varoista. (HE 102/2022.) Taulukosta 3 voidaan nähdä kansaneläkkeen ja takuueläkkeen täysimääräisenä.

Taulukko 3. Täysi kansaneläke ja takuueläke (Eläketurvakeskus c).

Täysi kansaneläke	Täysi takuueläke
<ul style="list-style-type: none"> • 732,67e/kk yksin asuva • 654,13e/kk avo- tai avioliitossa 	<ul style="list-style-type: none"> • 922,42e/kk

2.3.2 Sairauspäiväraha

Alle 10 arkipäivää kestävässä sairaudessa Kelan maksama päiväraha on YEL-päivärahaa joka perustuu YEL-työtuloon. YEL-päivärahan hakemista varten yrittäjä tarvitsee vähintään terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan todistuksen. Pidempään kestävässä sairaudessa ajalta voi saada sairauspäivärahaa joka maksetaan yrittäjän vuositulon perusteella. (Ilmarinen j.) Sairauspäivärahaa voi saada alle vuoden kestävässä työkyvyttömyydessä. Sairauspäivärahaa varten tarvitaan A-lääkärintodistus jolla voi saada yleensä enintään 60 arkipäivältä korvausta. 60 arkipäivän jälkeen yrittäjä tarvitsee B-lääkärintodistuksen tai muun

selvityksen työkyvyttömyydestä. Sairauspäivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivältä. Kela saa tarvitsemansa tiedot vuositulosta joko tulorekisteristä tai vakuutuslaitokselta. (Kela b 2023.) Sairauspäivärahassa on omavastuu aika. YEL-vakuutetun omavastuu-aika on sairastumispäivä. Ensimmäiset 9 arkipäivää maksetaan YEL-päivärahaa, jonka jälkeen YEL-päiväraha muuttuu sairauspäivärahaksi. (Suomi.fi.) Päivät maanantaista lauantaihin lasketaan arkipäiviksi, pois lukien arkipyhät. Kelan maksama vähimmäispäiväraha on 31,99e/päivä. (Kela c 2023.) YEL-päivärahalle ei ole vähimmäismäärää, joten YEL-päiväraha voi olla pienempi kuin Kelan maksama vähimmäispäiväraha (Yrittäjät a).

Taulukosta 3 voidaan nähdä laskentakaava, jonka mukaan yrittäjän sairauspäiväraha lasketaan (vuonna 2023). Taulukon 3 perusteella esimerkiksi minimi YEL-vuosityötulolla (8 575,45e/vuonna 2023) päiväraha olisi vähimmäismääräinen eli 31,99 euroa päivässä. Tämä tekee noin 800 euroa kuukaudessa.

Taulukko 3. Päivärahan laskentakaava (Kela a 2023).

Vuosityötulo	Päivärahan laskentakaava
enintään 13 712 euroa/vuodessa	päivärahan vähimmäismäärä
13 713–34 043 euroa/vuodessa	$0,70 \times \text{vuosityötulo} : 300$ tai päivärahan vähimmäismäärä
yli 34 043 euroa/vuodessa	$79,43 + 0,20 (\text{vuosityötulo} - 34\ 043) : 300$

Joissain tapauksissa yrittäjällä on oikeus osasairauspäivärahaan. Tämän tarkoituksena on pidentää yrittäjän työikää ja tukea työhön paluussa. Osasairauspäivärahan maksamiselle on olemassa tiettyjä edellytyksiä, kuten lääkärin lausunto terveydentilasta. Lisäksi työmäärän tulee vähentyä 40–60 prosenttia siitä mitä

se oli ennen työkyvyttömyyttä. Osasairauspäivärahaa maksetaan korkeintaan 120 arkipäivältä. (Yrittäjät a.)

2.3.3 Työttömyysetuudet

Yrittäjällä on mahdollisuus saada työttömyysetuutta, jos yritystoiminta päättyy tai työskentely yrityksessä päättyy. Yrittäjän jäädessä työttömäksi tulee tämän hakeutua työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon. (Ilmarinen n.) YEL-työtulon määrä vaikuttaa kelasta saatavaan peruspäivärahaan ja yrittäjäkassasta saatavaan ansiopäivärahaan. Ainoastaan työmarkkinatuki on tarveharkintainen silloin kun yrittäjä ei saa peruspäivärahaa. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki maksetaan molemmat Kelasta. (Ilmarinen g.)

Kansaneläkelaitoksen maksamaa peruspäivärahaa on mahdollista saada kun eläkevakuutuksen vuosityötulo on vähintään 14 088 euroa (vuonna 2023) (Ilmarinen g). Peruspäivärahaa maksetaan enintään 400 päivän ajalta. Jos työhistoria on lyhyempi kuin kolme vuotta, päivärahaa maksetaan enintään 300 päivältä. Enimmäisajan jälkeen voi hakea työmarkkinatukea. (Kela g 2023.) Työmarkkinatuki on tarkoitettu työttömälle joka ei saa perus- tai ansiopäivärahaa. Työmarkkinatuki on tarveharkintainen ja siinä on 5 päivän omavastuu aika mutta sen kesto ei ole rajattu. (Kela f 2023.)

Yrittäjäkassa on Suomen ainoa työttömyyskassa yrittäjille. Yrittäjä voi liittyä yrittäjäkassan jäseneksi, jos yrittäjä asuu vakinaisesti Suomessa ja tämän eläkevakuutuksen vuosityötulo on vähintään 14 088 euroa (vuonna 2023). Kassan jäsen on oikeutettu ansiosidonnaiseen päivärahaan kun hän on toiminut yrittäjänä vähintään 15 kuukautta ja kuulunut samanaikaisesti Yrittäjäkassaan. Yrittäjäkassan jäsen voi saada ansiosidonnaista päivärahaa yleensä enintään 400 päivän ajalta. Mikäli edellä mainitut ehdot eivät täyty tai yrittäjä ei kuulu Yrittäjäkassaan, voi yrittäjä mahdollisesti olla oikeutettu Kansaneläkelaitoksen maksamaan työttömyysetuuteen. (Yrittäjät b.)

Taulukosta 4 selviää peruspäivärahan, yrittäjäkassan ansiopäivärahan ja työmarkkinatuen määrä. Peruspäiväraha ja ansiopäivärahan määrä on laskettu 14 088 euron vuosityötulon mukaisesti.

Taulukko 4. Peruspäivärahan, ansiopäivärahan ja työmarkkinatuen määrä (Yrittäjät b; Kela e 2023).

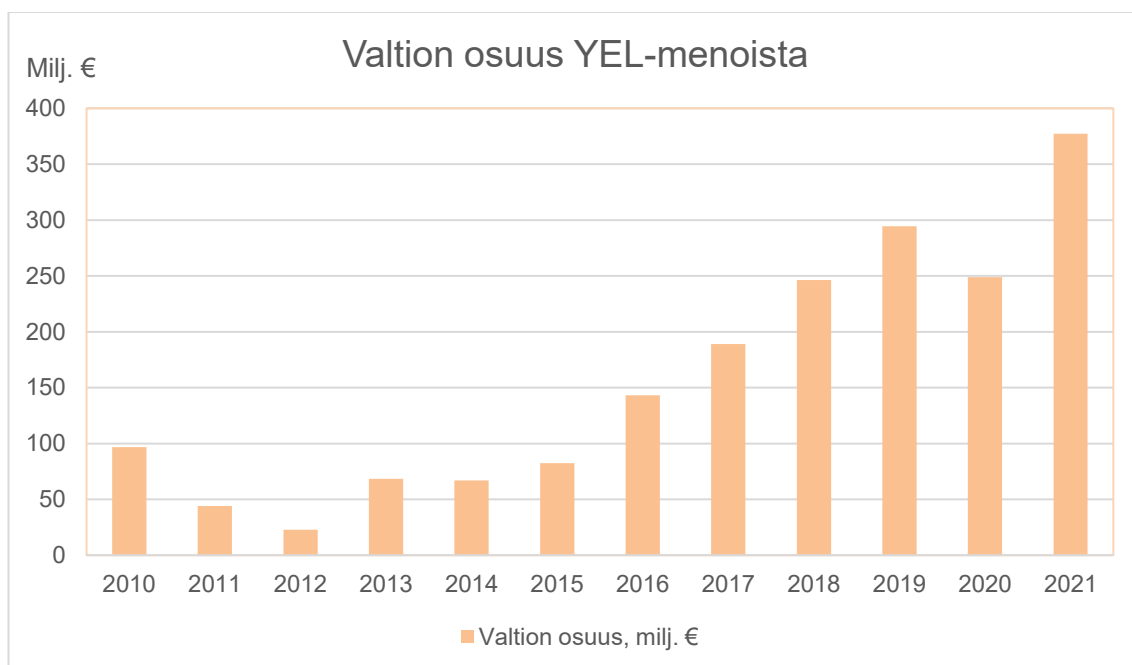
Peruspäiväraha	Yrittäjäkassan mak- sama ansiopäiväraha	Työmarkkinatuki (tar- veharkintainen)
n. 800 euroa/kk	n. 968 euroa/kk	n. 800 euroa/kk

2.4 Yrittäjän eläkkeen rahoitus

Suomessa työeläkkeiden rahoitus on jaettu jakojärjestelmään ja osittain rahastoivaan järjestelmään. Lakisääteiset työeläkkeet rahoitetaan pääsääntöisesti jakojärjestelmän perusteella. Jakojärjestelmässä kerätään vuosittain aina se määrä vakuutusmaksuja mikä tarvitaan kattamaan kyseisen vuoden eläkemenoja. Osittain rahastoivan periaatteen perusteella työeläkkeet maksetaan työeläkemaksuista ja aiemmin kerätyistä rahastoista. Työeläkkeen maksaa se eläkelaitos missä yrittäjän YEL-vakuutus on ollut voimassa ennen eläkkeelle jäämistä. (Eläketurvakeskus b.) Yrittäjän lakisääteiset eläkemaksut kustannetaan jakojärjestelmän perusteella. Jos vakuutusmaksutuloja jää yli ne puskuroidaan rahastoihin talteen seuraavia vuosia varten. Valtio kustantaa yrittäjän lakisääteisestä eläkkeestä sen osuuden mihin eläkelaitosten maksamat eläkkeet eivät riitä. Lisäksi valtio kustantaa eläkelaitoksille yrittäjän lakisääteisten eläkkeiden hoitokulut ja palkattomien aikojen perusteella karttuneen YEL-eläkemenon. Myös kansaneläke ja takuueläke kustannetaan valtion varoista. (HE 102/2022.)

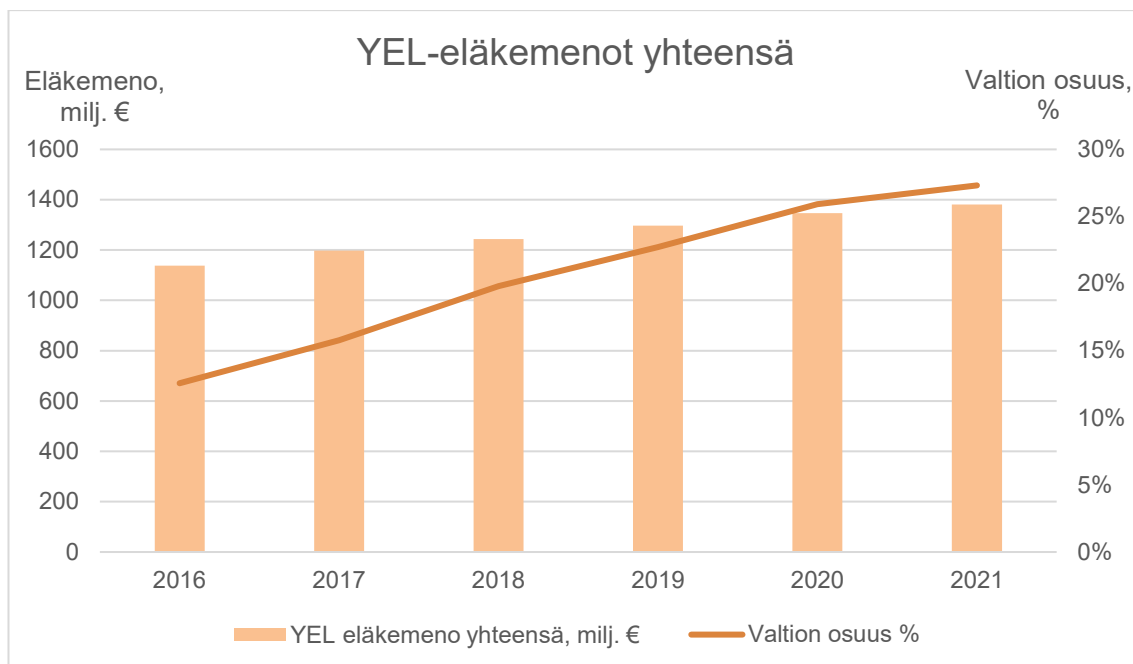
Valtio on osallistunut YEL-vakuutuksen perusteella maksettaviin eläkemaksuihin vuodesta 1979 alkaen, lukuun ottamatta vuotta 1990, kun eläkevakuutusmaksut riittivät kattamaan eläkemaksut (Eläketurvakeskus e). Vuosien 2010–2020 aikana valtion osuus YEL-eläkemenoista on kasvanut 96,6 miljoonasta

eurosta 349 miljoonaan euroon. Kasvu johtuu muun muassa nykyisten työtulojen alhaisuudesta ja suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisistä. (HE 102/2022.) Kuviosta 3 voidaan nähdä valtion osuuden kasvu YEL-eläkemenoista vuosien 2010–2021 väliseltä ajalta.

Kuvio 3. Valtion osuus YEL-menoista miljoonissa euroissa (Eläketurvakeskus e).

Vuoden 2010 jälkeinen lasku johtui vuonna 2011 voimaantulleesta YEL-uudistuksesta minkä mukaan osaomistajayrittäjien vakuuttamisvelvollisuus laajentui. Uudistus myös lisäsi YEL-vakuutettujen lukumäärää vuosina 2011 ja 2012. Uusien YEL-vakuutettujen osaomistajayrittäjien korkeammat työtulot nostivat työtuloa ja vakuutusmaksutuloa selvästi. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 43.) Kuviosta 4 puolestaan voidaan nähdä koko YEL-eläkemenon määrä ja valtion osuus prosentteina vuosien 2016–2021 väliseltä ajalta. Lisäksi kuviosta 4 voidaan nähdä että valtion osuus on lähes kolminkertaistunut 6 vuoden aikana.

Kuvio 4. YEL-eläkkeiden kustannustenjako ja YEL:n valtion osuus (Eläketurvakeskus e).

Eläkemenon ja vakuutusmaksutulon eroon on useita syitä mistä merkittävin syy on se, että YEL-maksu seuraa TyEL-maksua. Osa TyEL-menoista rahoitetaan rahastoiduilla varoilla, kun taas YEL-menoista vastaava osuus rahoitetaan valtion varoista. Lisäksi suurin osa yrittäjistä on vanhempia kuin palkansaajat minkä takia YEL:n ja TyEL:n eläkemenorakenne on erilainen. Myös YEL-vakuutettujen lukumäärä sekä keskimääräinen työtulo ovat alentuneet vuodesta 2010 alkaen. Tämä on johtanut siihen että jakojärjestelmän vakuutusmaksupohja on supistunut. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 42.)

3 Vapaaehtoinen varautuminen YEL-vakuutuksen tukena

Yrittäjän on mahdollista täydentää omaa eläkettään esimerkiksi markkinoilta saatavilla sijoitustuotteilla tai vapaaehtoisilla sijoitusvakuutuksilla. Vapaaehtoisia säästämisratkaisuja on vaikea verrata YEL-vakuutukseen koska vapaaehtoisissa säästämisratkaisuissa ei ole kyse sosiaaliturvasta vaan henkilön omista valinnoista. Vapaaehtoisilla säästämisratkaisuilla ei myöskään voida korvata

YEL-vakuutusta koska kyseessä on laissa säädelty eläkevakuutus. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 63.)

Yrittäjä voi itse valita tarjolla olevista vaihtoehdoista miten hän haluaa turvata omaa eläkettään. On kuitenkin hyvä muistaa että sijoittamiseen liittyy aina riskejä ja tuotot voivat vaihdella voimakkaastikin. Nykyisillä markkinoilla vapaaehtoiset sijoitustuotteet ovat usein sijoitussidonnaisia. Sijoitussidonnaisuus tarkoittaa sitä että riski sijoitustoiminnan onnistumisesta on sijoittajalla itsellään. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 64.)

3.1 Sijoittaminen

Sijoittaminen vaatii säästämistä, kun taas säästäminen on kulujen lykkäämistä tulevaisuuteen. Sijoittamalla tavoitellaan tuottoa säästöille. Tavoiteltu tuotto ja riskinotto kyky on tärkeää määritellä etukäteen. Sijoittaminen kannattaa aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa koska pitkällä aikavälillä mahdollistuu tuottojen kumuloituminen eli niin sanottu korkoa korolle -efekti. Korkoa korolle -efektillä tarkoitetaan sitä, että raha tekee työn sijoittajan puolesta. (Danske Bank.)

Sijoittaminen voidaan ajatella kaupankäyntinä jota käydään omistamallaan rahoitusinstrumenteilla. Sijoittamista voi tehdä itsenäisesti tai pankin asiantuntijapalvelujen avulla. (Danske Bank.) Sijoitusvaihtoehtoja on ääretön määrä, ja ne voidaan karkeasti jakaa kolmeen kategoriaan: suorat sijoitukset, sijoitustuotteet ja sijoitusratkaisut (Sijoittaja.fi b).

Suoria sijoituksia voivat olla esimerkiksi osakkeet, velkakirjat, metsäpalstat ja sijoitusasunnot. Suoraan sijoittamalla sijoittaja saa omistusoikeuden yhtiöstä, velkakirjasta tai kiinteästä omaisuudesta siinä suhteessa kun niitä on ostettu. Sijoittaja on itse vastuussa sijoituksestaan, joten onnistumisen edellytyksenä on kokemus ja tietotaito sijoituskohteen arvioinnista. Sijoittaja saa kaiken tuoton itselleen. Riski on aina riippuvainen sijoituskohteesta. (Sijoittaja.fi b.)

Sijoitustuotteita ovat muun muassa indeksilainat, johdannaiset ja pörssinoteeratut sijoitustuotteet. Sijoitustuotteiden tuottomahdollisuus ja riskit voivat vaihdella merkittävästi joten onnistuminen vaatii vielä tarkempaa perehtymistä kuin johonkin muuhun sijoittaminen. Osa tuotteista voi olla matalariskisiä koska tuotteen sijoitettava pääoma on turvattu. On myös korkeariskisiä tuotteita missä sijoitettu pääoma voi olla helposti menetettävissä. (Sijoittaja.fi b.)

Sijoitusratkaisut ovat valmiita ratkaisuja sijoittajalle. Tällaisia ovat muun muassa rahastot ja ETF:t eli pörssinoteeratut rahastot. Sijoitusratkaisu sisältää useita suoria sijoituksia jolloin sijoittaja omistaa pienen osan jokaista rahastossa olevaa osaketta. Sijoitusratkaisut ovat useasti helpompia ja matalariskisempiä vaihtoehtoja koska riski on hajautettu useaan sijoituskohteeseen. Riskinä on kuitenkin sijoitusratkaisun sijoitusfilosofia, sijoitusperiaatteet ja riskitaso. (Sijoittaja.fi b.)

3.2 Lisäeläketurva

Lisäeläkettä voi kerryttää myös vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai PS-sopimuksen eli pitkäaikaissästämissopimuksen avulla. Eläkesäästämisen tarkoituksena on täydentää eläkeajan lakisääteistä eläkettä. Vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta voi sopia henkivakuutusyhtiön kanssa, kun taas PS-sopimuksia on tarjolla talletuspankeissa, sijoituspalveluyrityksissä ja rahastoyhtiöissä. Sopimus on pitkäaikainen ja se huomioidaan verotuksessa. Vakuutusmaksut ovat verovähennyskelpoisia mutta samalla varojen nostoa on rajoitettu. Lähtökohtaisesti varoja on mahdollista nostaa vasta vanhuuseläkeiässä ellei vakuutusehdoissa toisin mainita. Tuloverolain mukaan varojen nostaminen voi olla mahdollista esimerkiksi avioeron tai pitkäaikaisen työttömyyden takia (FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2017, 3 & 6.)

Toisin kuin varojen nostaminen, varojen säästäminen on joustavaa. Maksuja voi maksaa vaihtelevina määrinä tai eri ajankohtina. Myös säästövapaa on mahdollista jolloin maksujousto pienentää tulevaa eläkettä. Ylimääräinen säästö puolestaan nostaa eläkkeen määrää. Lopullinen eläke tiedetään sopimuksen

päätyessä. Määrään vaikuttaa säästöt ja niille kertyneet korot sekä palveluntarjoajan perimät kulut. (FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2017, 3.)

Eläkesäästämiseen liittyy myös riskejä. Säästäjä kantaa sijoituksiin liittyvät riskit ja tekee sijoitustoimenpiteistä lopullisen päätöksen itse. Myös eläkesäästämässä on mahdollista, että varat menetetään riskien takia osittain tai jopa kokonaan. (FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2017, 3.)

4 YEL-vakuutuksen uudistus

Sosiaali- ja terveysministeriö perusti työryhmän helmikuussa 2017. Työryhmä tehtävänä oli kehittää yrittäjän eläkevakuutusta ja selvittää ratkaisuja alivakuutamisongelmaan. Pääministeri Marinin hallituksella on ollut hallitusohjelmakirjaus minkä mukaan on päätetty selvittää keinoja parantaa yrittäjän sosiaali- ja eläketurvaa. Selvitystyötä jatkettiin vuosina 2020–2022 perustuen vuonna 2019 julkaistuun raporttiin. (HE 102/2022.) Kesäkuussa 2022 hallitus on esittänyt yrittäjän eläkelakia muutettavaksi. Hallituksen esityksen (HE 102/2022) mukaan uudistuksen tarkoituksena on parantaa yrittäjien eläketurvaa ja tukea yrittäjän eläkelain toimeenpanoa. Yrittäjän työtulo halutaan vastaamaan nykyistä paremmin yrittäjän työpanoksen arvoa koko yrittäjyyden ajan. (HE 102/2022.) Joulukuussa 2022 eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 102/2022 sisältyvät lakiehdotukset yrittäjän eläkelaista (PTK 137/2022).

Hallituksen esityksessä ehdotettiin täsmennettäväksi yrittäjän eläkelain 112 §:ää siltä osin, mitä eläkelaitoksen olisi otettava huomioon työtuloa vahvistaessaan. Pykälään 112 ehdotettiin lisättäväksi uusi 2 momentti minkä mukaan eläkelaitoksen on vahvistettava työtulo kyseisen toimialan mediaanipalkan mukaan. Lisäksi eläkelaitoksen on huomioitava tiedot yrittäjän kokemuksesta, ammattitaidosta, yrittäjätoiminnan laajuudesta ja työpanoksesta. (StVM 32/2022.) Tietojen selvityksenä voidaan huomioida esimerkiksi yritystoiminnan kausiluonteisuus tai ympärivuotisuus, koko- tai osapäiväisyys, työntekijöiden määrä, liikevaihto tai muut seikat joilla voi olla merkitystä työtulon määrittämisessä. Muita seikkoja voivat olla esimerkiksi viikkotyötuntien määrä tai

laskutuspalveluyrityksen kautta laskutetut palkat. Aloittavalle yrittäjälle ei välttämättä ole kertynyt edellä mainittuja selvityksiä minkä takia yrittäjä saattaa olla itse ainut tietolähde työtulon määrittämiselle. (HE 102/2022.)

Yrittäjän eläkelain uuden 112 a§:n mukaan yrittäjien työtulo tarkistetaan jatkossa kolmen vuoden välein. Nykyisiin YEL-vakuutuksiin tehdään tarkistus tulevan kolmen vuoden aikana. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan eläkelaitosten on tarkistettava työtulot niiltä yrittäjiltä joiden työtuloa ei ole tarkistettu viimeisen kolmen kalenterivuoden aikana. Eläkelaitos voi nostaa työtuloa kerralla korkeintaan 8 000 eurolla tai 20 prosentilla riippuen kummasta aiheutuu suurempi muutos. (StVM 32/2022.) Taulukosta 5 selviää työtulojen määrät ja tarkistusajankohdat. Työtulojen tarkistus tehdään porrastetusti kuten taulukosta 5 ilmenee.

Taulukko 5. Työtulojen tarkistus aikataulu (StVM 32/2022).

Työtulo alle 15 000 euroa	• Tarkistus vuoden 2023 loppuun mennessä
Työtulo 15 000–25 000 euroa	• Tarkistus vuoden 2024 loppuun mennessä
Työtulo yli 25 000 euroa	• Tarkistus vuoden 2025 loppuun mennessä

Sarkkisen (2022) mukaan julkisuuskeskustelussa on muodostunut virheellinen käsitys YEL-uudistuksesta. Muutos on pieni verrattuna voimassa olevaan lainsäädäntöön. Uudistuksesta ajatellaan että toimialan mediaanipalkka olisi ainut kriteeri ja näin ollen voisi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin. Työtulo voidaan siis vahvistaa myös kyseisen toimialan mediaanipalkkaa matalammaksi tai korkeammaksi. (Sarkkinen 2022.)

4.1 Muutoksen syyt

Vuonna 2011 YEL-uudistuksen myötä YEL-vakuutus laajeni koskemaan yhä useampaa yrittäjää. Tämä on lisännyt yhä useamman yrittäjän mahdollisuuksia

määrittää sosiaaliturvan taso itse. American Economic Review: Insights -julkaisun artikkelissa tutkittiin vakuutusmaksujen vaikutusta yritystoimintaan. Tutkimuksen mukaan uudistuksen jälkeen maksetut eläkkeet ovat vähentyneet merkittävästi. Pienet vakuutusmaksut on lisännyt nuorten yrittäjien liikevaihtoa sekä työntekijöille maksettuja palkkoja. Vanhemmilla yrityksillä alhainen maksutaso ei ole vaikuttanut yritystoiminnan kasvuun vaan lisännyt vapaaehtoista säästämistä. Tutkimuksen perusteella vaikutukset ovat olleet hyvin erilaisia eri ikäluokissa. (Harju & Matikka 2019.)

Vuonna 2021 Finanssivalvonta on esittänyt puutteita yrittäjän työtuloon liittyen ja näin ollen lisännyt tarvetta laki uudistukselle. Työtulon arviointiin on muodostunut sellaisia käytäntöjä että työtulo ei aina ole vastannut yrittäjän työpanosta. Yrittäjien työtulo on vahvistettu ainoastaan yrittäjän ilmoituksen mukaisena vaikka jo aiempi laki on velvoittanut eläkelaitoksia vahvistamaan työtulot. Myöskään säännöllistä työtulon tarkastusta ei ole tehty vaikka yrittäjän työtulot ovat saattaneet muuttua työuran aikana. (Sarkkinen 2022.) Hallituksen esityksen mukaan uudistuksella pyritään vähentämään alivakuuttamista, eli tilannetta jossa yrittäjän työtulo ei vastaa tämän työpanoksen arvoa. Lisäksi eläkelaitosten käytäntöjä työtulon vahvistamiseen liittyen halutaan yhdenmukaistaa. (HE 102/2022.)

Työryhmän ensisijaisena tehtävänä oli selvittää keinoja alivakuuttamisen vähentämiseksi. Lisäksi työryhmän oli selvitettävä työtulon määrittämiseen liittyviä ongelmia ja kehitystarpeita sekä joustavoittaa pienimuotoisten ja satunnaisten yrittäjien YEL-vakuuttamista. Tavoitteena oli löytää keino millä saataisiin yrittäjän työuran aikainen tulotaso säilymään kohtuullisena myös eläkkeellä. (HE 102/2022.)

4.1.1 Alivakuuttaminen

Alivakuuttamisella tarkoitetaan sitä että eläkelaitos on vahvistanut yrittäjälle liian alhaisen YEL-työtulon. Työtulo on silloin liian alhainen kun se ei vastaa yrittäjän työpanoksen arvoa. (HE102/2022.) Alivakuutustilanteessa yrittäjän työeläke ja

sosiaaliturva jää alle sen tason johon yrittäjä olisi lain perusteella oikeutettu. Alivakuuttamiseen voi olla useampi syy riippuen yrittäjän tilanteesta ja näkökulmasta. Yksi syy voi olla YEL-vakuutuksen rakenne ja tulkinnanvaraisuus sekä eläkelaitosten noudattama käytäntö. Toisaalta syynä voi olla myös yrittäjän asenne tai yrittäjän saama virheellinen ja puutteellinen informaatio. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 50.)

Pitkällä aikavälillä alivakuuttamisella voi olla epäedullisia vaikutuksia yrittäjälle. Alivakuuttamisen vuoksi työeläkettä ei kartu riittävästi ja yrittäjän sosiaaliturva jää alhaiseksi. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 50.) Alivakuuttamisesta on aiheutunut ongelmia myös julkiselle taloudelle koska valtion osuus on viime vuosina kasvanut huomattavasti YEL-järjestelmässä. Valtio siis kustantaa YEL-menoista sen osuuden mihin vakuutusmaksurahastot eivät riitä. (Eläketurvakeskus e.)

4.1.2 Alivakuuttamisen syyt

Alivakuuttamista on muun muassa lisännyt se ettei eläkelaitokset ole tarkistaneet työtulon oikeaa tasoa jo aiemmin voimassaolleiden säännösten mukaisesti. Eläkelaitosten mukaan yrittäjän työtulon määrittäminen oikealle tasolle on vaikeaa ja kankeaa. Eläkelaitokset kokevat ettei tehokasta keinoa yritysten liikevaihtotietojen tai yrittäjän työpanoksen määrän tarkistamiseen ole. Myös yrittäjät ovat kokeneet että työtulon määrittäminen on hankalaa etenkin yritystoiminnan alkaessa koska silloin ei vielä ole luotettavaa tietoa yritystoiminnan laajuudesta. Eläkelaitokset ovat usein vahvistaneet työtulon pelkästään yrittäjän ilmoituksen perusteella. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 50.)

Yrittäjällä ei välttämättä ole riittävästi tietoa vapaaehtoisen säästämisen ja YEL-vakuutuksen eroista mikä voi olla yksi syy alivakuuttamiseen. Yrittäjät pyrkivät usein saamaan itselleen valinnanvapautta niin työn tekemiseen kuin siihen, mitä maksuja heidän pitäisi maksaa. Osa yrittäjistä onkin kokenut paremmaksi vaihtoehdoksi vakuuttaa itseään vaihtoehtoisilla säästämistuotteilla kuin asettamalla työtulon oikealle tasolle. Syynä tähän voi esimerkiksi olla se, että vapaaehtoisista vakuutuksista maksettavia eläkkeitä ei huomioida Kelan eläkkeissä.

Vapaaehtoisista säästämissä ratkaisuksista kertyneet säästöt jäävät osaksi perittävän jäämistöä, toisin kuin YEL-vakuutuksessa. YEL-vakuutuksen perusteella leski ja alaikäiset lapset ovat oikeutettu perhe-eläkkeeseen. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 52–53.)

Hallituksen esityksen mukaan yhtenä perusteena on esitetty yrittäjän epäsäännölliset tulot tai pienituloisuus. Epäsäännölliset tulot tai pienituloisuus voi aiheuttaa ajoittaista vaikeutta yrittäjälle selviytyä vakuutusmaksuista. Sama ongelma on havaittu myös esimerkiksi työntekijöitä palkanneella yrityksellä. Tällaisen yrityksen on vastaavasti maksettava tuloista riippumatta kaikki lainmukaiset sosiaaliturvamaksut työntekijöidensä palkoista. (HE 102/2022.)

4.1.3 Alivakuuttamisen vaikutukset

Joidenkin yrittäjien kohdalla työtulon muutokset voivat olla merkittäviä vaikka todelliset vaikutukset ovat kuitenkin riippuvaisia yritysten ominaisuuksista. Alivakuuttamisen takia yrittäjän toimeentuloriskit kasvavat ja mahdollisesti lisäävät valtion varoista maksettavia menoja. (HE 102/2022.) Alivakuuttaminen voi vaikuttaa muun muassa verotukseen jos yrittäjä vähentää verotuksessaan pienempää YEL-vakuutusmaksua kuin laki edellyttäisi (Alaluusua-Listola ym. 2019, 54).

Alivakuuttamisella on suora vaikutus muun muassa yrittäjän sosiaaliturvaan sekä eläkkeen määrään. Työeläkkeen jäädessä pieneksi, yrittäjä voi saada ainoastaan kansaneläke- tai takuueläkejärjestelmän mukaista eläkettä. Pieni työeläke puolestaan voi lisätä yrittäjän tarvetta hakea valtion kustantamaa toimeentulotukea tai asumistukea. Kansaneläke ja takuueläke ovat kokonaan myös valtion kustantamia etuuksia. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 54.)

Alivakuuttaminen pienentää YEL-vakuutuksista saatavaa maksutuloa, minkä takia valtion osuus eläkemenosta lisääntyy lyhyellä aikavälillä. Pitkällä aikavälillä euromääräinen eläkemenot vähenee jos alivakuuttaminen jatkuu. Jos eläkemenot vähenevät, myös valtion osuuden prosentteina oletetaan palautuvan takaisin nykyjärjestelmän tasolle. Pitkän aikavälin vaikutusten arviointi on kuitenkin toistaiseksi huomattavan epävarmaa. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 54.)

Jatkuvalla alivakuuttamisella voi olla vaikutusta yrittäjän eläketurvan lisäksi myös työmarkkinoiden rakenteeseen. Tämä voi aiheutua hinnoittelun kautta pidemmällä aikavälillä jos yrittäjien vakuuttaminen työntekijöitä alhaisemmalla tasolla jatkuu. (HE 102/2022.) Työnantajan on aina maksettava lakisääteiset sosiaaliturvamaksut työntekijän palkan perusteella. Tämä puolestaan voi johtaa siihen että alivakuuttanut yrittäjä pystyy tarjoamaan työn halvemmalla kuin mitä se maksaisi teettää työntekijällä. Jos osa yrittäjistä vakuuttaa itsensä alhaisemmalla tasolla kuin toiset, saattaa myös yrittäjien keskeinen kilpailu vääristyä. (Alaluusua-Listola ym. 2019, 55.)

4.2 YEL-uudistuksen vaikutukset

YEL-uudistus vähentää alivakuuttamista siten, että YEL-vakuutuksen työtulo saadaan vahvistettua todelliselle tasolle. Kun työtulot saadaan todelliselle tasolle voidaan varmistua siitä, että yrittäjille karttuu riittävästi työeläkettä eläkeajalle. Uudistuksen avulla varmistetaan yrittäjän sosiaaliturvan taso. Yksilötasolla työtulojen nousu vaikuttaa yrittäjien työmarkkina-asemaan ja käytettävissä oleviin tuloihin. Uudistuksen odotetaan vaikuttavan yrittäjien kulutus- ja säästämisskäyttäytymiseen. YEL-maksujen ja YEL-eläkemenojen lisäksi työtulojen nousu vaikuttaisi myös erilaisten etuuksien maksuihin sekä valtion ja kuntien verotuloihin. (HE 102/2022.)

Uudistuksen myötä työtulojen odotetaan yhdenmukaistuvan. Työtulojen yhdenmukaistuminen vaikuttaa muun muassa yritysten väliseen kilpailuun sekä yrittäjän ja työntekijän väliseen kilpailuasetelmaan. Uudistus parantaa yrittäjien ja työntekijöiden välistä yhdenvertaisuutta. Mahdolliset hinnoitteluun liittyvät vääristymät vähenevät kun työtulot asetetaan aiempaa yhdenmukaisemmalle tasolle. Tämän myötä yritykset yhdenvertaistuvat ja yritysten välinen terve kilpailu paranee. Hinnoittelun ohjaava vaikutus vähenee myös niissä tilanteissa kun tehdään valintaa työntekijän ja yrittäjän väliltä. Jatkossa yrittäjä voi varmemmin saada samantasoista sosiaaliturvaa kuin vastaavaa työtä tekevä palkansaaja. (HE 102/2022.)

Työtulon tasolla on myös nouseva vaikutus YEL-vakuutusmaksuihin. Tämän takia yrittäjien ja yritysten osuus eläketurvan järjestämisestä tulee kasvamaan. Hallituksen esityksessä on verrattu kokoaikaisen palkansaajan mediaanipalkkaa yrittäjien työtulon mediaaniarvoon. Vertaus on tehty vuoden 2019 tulojen perusteella. Kokoaikaisen palkansaajan mediaanipalkka oli 39 000 euroa vuodessa, kun taas vastaavaa työtä tehneiden yrittäjien työtulojen mediaaniarvo oli 19 000 euroa vuodessa. Toisaalta lukuja ei voida suoraan verrata toisiinsa koska yrittäjissä oli mukana myös osa-aikaisia yrittäjiä. (HE 102/2022.)

Todennäköistä on, että nousu vaikuttaa yrittäjien käyttäytymiseen. Yritysten kannattavuuden kannalta on todennäköistä, että yrittäjät siirtävät osan nousseesta maksurasitteesta tuotteidensa hintoihin. Hintojen nousu taas luultavasti vähentää yrittäjien työn kysyntää. Kun työn kysyntä vähenee, myös yritysten kannattavuus heikentyy siltä osin kun työtulon nousua ei voida kohdistaa hintoihin. Yrittäjien työn kysynnän väheneminen ja yritysten kannattavuuden heikkeneminen puolestaan voisivat vaikuttaa negatiivisesti yrittäjätoiminnan houkuttelevuuteen. Työtulojen nousu nostaa yrittäjän sosiaali- ja eläketurvaa minkä odotetaan vähentävän vapaaehtoista eläkesäästämistä. (HE 102/2022.)

5 Teemahaastattelu

Haastattelulla tarkoitetaan henkilökohtaista haastattelua jossa haastatteliija esittää kysymykset ja kirjaa tiedonantajan vastaukset muistiin. Haastattelua pidetään joustavana koska haastattelijalla on esimerkiksi mahdollisuus toistaa -tai selventää kysymys. Haastattelussa on tärkeintä saada mahdollisimman paljon tietoa kyseenomaisesta aiheesta. Tämän takia haastattelun etuna on se, että haastateltavaksi voidaan valita sellaisia henkilöitä joilla on paljon tietoa tutkittavasta aiheesta. Onnistumisen kannalta on suositeltavaa ja eettisesti perusteltua antaa haastattelukysymykset tai vähintään kertoa haastattelun aiheesta etukäteen tiedonantajalle. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 63–64.)

Haastattelu on yksi yleisimmistä ja yksinkertaisimmista laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Kun halutaan saada tietoa ihmisen ajattelusta tai

toimintatavoista on kannattavinta kysyä sitä häneltä itseltään. Haastatteluun perustuvaan tutkimukseen on myös kohdistunut kritisointia ja ongelmat ovat lähinnä olleet metodisia. Näitä ongelmia on ratkaistu muun muassa haastattelijoiden koulutuksella ja kokemuksen tuomalla näkemyksellä. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 62.)

5.1 Haastattelun toteutus

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina puhelimitse. Vastaukset kirjattiin puheluiden aikana muistiin. Jokaisen haastattelun lopuksi käytiin vastaukset haastateltavan kanssa läpi jolloin vastauksia oli vielä mahdollisuus muokata. Tarkoituksena oli haastatella eri ikäisiä ja eri toimialojen yrittäjiä. Osa haastateltavista ei halunnut tulla haastatteluiden perusteella tunnistetuksi, joten tiedot on kerätty henkilöllisyyttä paljastamatta. Haastateltavia oli yhteensä neljä ja heidän ikänsä olivat 24-vuotiaasta 52-vuotiaaseen. Haastateltavien toimialoja olivat liikkeenjohdon konsultointi, HR-konsultointi, kampaamot ja parturit. Haastateltavat olivat toimineet eri pituisen ajan yrittäjinä. Jokaiselle haastateltavalle oli toimitettu kysymykset etukäteen jotta he pääsivät ennakkoon tutustumaan haastattelukysymyksiin. Haastattelukysymykset laadin itse niin, että kysymykset tukisivat opinnäytetyön kokonaisuutta mahdollisimman hyvin. Kysymykset löytyvät opinnäytetyön liitteestä 1.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Haastattelun toteutustavaksi valitsin teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun, joten kysymykset olivat kaikille samat. Kysymykset pyrin pitämään mahdollisimman avoimena jotta haastateltavat pystyivät vastaamaan mahdollisimman laajasti omasta näkökulmastaan. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa keskitytään etukäteen valittuun teemaan ja siihen liittyviin kysymyksiin. Tämän etuna on se, että haastattelua tehdessä kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää tarvittaessa. Teemahaastattelulla pyritään löytämään vastauksia tutkittavaan aiheeseen. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 65.)

5.2 Yrittäjien haastattelu

Haastatteluiden perusteella jokainen haastateltava on määrittänyt työtulon alhaisemmaksi kuin yrittäjän eläkelaki edellyttäisi. Haastateltavat A ja D on ilmoittanut eläkeyhtiöön alhaisimman mahdollisen työtulon koska he kokevat, että käteensä jäävä osuus on muuten liian pieni suuren vakuutusmaksun vuoksi. Haastateltavat B ja C puolestaan ovat ilmoittaneet toiseksi alimman työtulon sen takia, että saisivat tarvittaessa parempaa korvausta sairauden tai työttömyyden kohdatessa. Haastateltavat B ja C kertoivat kumpikin, että kannattavampaa olisi ollut määrittää työtulo alimmalle mahdolliselle tasolle. Jokaisen haastateltavan mielestä olisi kannattavampaa laittaa rahaa johonkin muuhun kuin maksaa oikean suuruista YEL-maksua. Yksi haastateltavista tuo esille sen, että hänen työtulonsa on ollut yrittäjätoiminnan alkaessa oikealla tasolla mutta ajan myötä hän on laskenut työtuloa alemmas koska talous on ollut kestänyt sairastumisen vuoksi. Haastateltava kertoo, että vakuutusneuvojan ehdotuksesta hän on laskenut työtuloaan alemmaksi. Vakuutusneuvojan mukaan ei ollut kannattavaa maksaa suuria YEL-maksuja. Haastateltavan mukaan hän olisi ilman sairastumistakin laskenut työtuloaan alemmalle tasolle. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Haastateltavista A, B ja C kertoo nostaneena työtuloaan etukäteen koska sillä keinolla saa työtulon tarkastus ajankohtaa siirtymään. Yksikään haastateltavista ei siltikään ollut vielä nostanut työtuloaan oikealle tasolle. Myös neljännellä haastateltavalla oli tarkoituksenaan nostaa työtuloa porrastetusti jotta tarkastuksen ajankohta siirtyisi. Hänen mukaansa porrastuksen tarkoituksena olisi se, etteivät vakuutusmaksut nousisi kerralla liian suuriksi. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Osalla haastateltavista ei ollut tarkkaa tietoa minkälaista sosiaaliturvaa YEL-vakuutuksesta olisi ylipäättään mahdollista saada. Tästä huolimatta haastateltavilla on muuten melko yhteneväiset ajatukset yrittäjän sosiaaliturvasta ja eläkkeestä. Osa haastateltavista ei luota siihen, että he saisivat todellisten tulojen mukaista korvausta esimerkiksi sairastuessaan vaikka työtulo olisikin oikealla tasolla.

Lisäksi he pitivät sairauspäivärahan hakemista vaikeana. Sairauspäivärahan osalta nousi esille myös omavastuupäivät; miksi yrittäjillä on sellaisia kun ei palkansaajillakaan ole? Tilanne kuitenkin koettiin hieman parantuneen koska nykyään omavastuupäiviä on vähemmän kuin ennen. Osalla haastateltavista ei ole tietoa vanhempainpäivärahasta ja osa pitää vanhempainpäivärahaa pidetään pienenä ja siihen liittyvää käytäntöä huonona. Haastateltavat A ja B kokevat ettei YEL-vakuutus tue yrittäjän sosiaaliturvaa mitenkään. Kaikki haastateltavat puolestaan luottavat siihen, että sosiaaliturvan vajavaisuutta pystyy tarvittaessa paikkaamaan vapaaehtoisilla säästöillä. Tätä he perustelevat sillä, että omia säästöjä tai sijoituksia on mahdollista realisoida nopeastikin. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Jokainen haastateltava ajattelee ettei YEL-vakuutus tue eläkettä riittävästi. Tämän takia he kokevat että myös eläkkeeseen olisi turvaututtava muillakin keinoilla. Muihin keinoihin olisi turvaututtava sen vuoksi että eläkkeen alkaessa rahaa olisi todennäköisemmin ja myös enemmän saatavilla. Kukaan haastateltavista ei usko siihen, että he tulisivat saamaan YEL-järjestelmän kautta eläkettä. Jos eläkettä kuitenkin saisi, olisi eläkkeen määrä luultavasti vain vähän suurempi kuin minimi työtulolla saatava eläke, vaikka he maksaisivat oikean suurista työtuloa. Lisäksi he kokevat, ettei vakuutusmaksun suuruus ole linjassa kertyvän eläkkeen määrän kanssa. Haastateltavien mukaan yrittäjillä on jo lähtökohtaisesti muutenkin enemmän kuluja maksettavana kuin palkansaajilla. Silti eläkettä kertyy vähemmän kuin palkansaajille. Osa haastateltavista pitää epäreiluna sitä tosiasiaa, että yrittäjät saavat minimi YEL-vakuutusmaksulla samansuuruista eläkettä kuin henkilö joka ei ole työskennellyt elämässään. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Haastateltavien mukaan uudistus tulee vaikuttamaan nykyisiin yrittäjiin, kuin niihinkin ketkä ovat suunnitelleet ryhtyvänsä yrittäjiksi. Lopullisia vaikutuksia on kuitenkin vaikea varmaksi sanoa. Nykyisiin yrittäjiin liittyvät vaikutukset riippuvat luultavasti siitä minkä kokoisesta yrittäjyydestä on kyse. Etenkin pienemmillä yrittäjillä, kuten parturi-kampaajilla tai kosmetologeilla voi olla haastavampaa selviytyä uudistuksesta. Ensimmäisenä syynä se, että työtulo voi nousta kerralla

moninkertaiseksi eikä raha tule kompensoitumaan yrittäjälle takaisin. Työtulon nousu voi puolestaan aiheuttaa yrittäjille painetta nostaa hintoja ja hintojen nousulla voi olla vaikutus myös asiakkaiden käyttäytymiseen. Palveluiden ja tuotteiden kysynnän uskotaan vähentyvän koska ihmisillä ei ole varaa ostaa kyseisiä palveluita tai tuotteita. Toinen syy on se, että parturi-kampaajilla, kosmetologeilla ja muilla itsensä työllistäjillä ei ole mahdollisuutta työskennellä muulla tavoin kuin yrittäjänä. Tämä johtuu siitä, että ei ole yksinkertaisesti ketään kuka palkkaisi työntekijöitä tämän tyyppisiin ammatteihin. Haastateltavat pitävät mahdollisena myös inflaatiota jolloin työntekijöiden palkat nousisivat ja palkkojen nousu puolestaan johtaisi jatkuvaan inflaatiokierteeseen. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Haastateltavat A, C ja D kertovat, että uudistuksella on ollut tai mahdollisesti tulee olemaan vaikutuksia myös heihin itseensä. Haastateltava A on juuri lopettanut yrittäjänä toimimisen. Hänen mukaansa YEL-uudistus oli yksi syy yrittäjyyden lopettamiselle. Haastateltava D piti alan vaihtoa mahdollisena jos uudistuksella on vaikutus kassavirran pienentymiseen. Jokainen haastateltava uskoo siihen että etenkin uusien pienyrittäjien määrä tulee laskemaan. Yrittäjäksi ei uskalleta ryhtyä ja yrittäjyydestä tulee niin kallista ettei kaikilla yksinkertaisesti ole varaa siihen. Haastateltavien mukaan moni jopa pelkää yrittäjyyttä vaikka samanaikaisesti yrittäjyyteen olisi paljon halukkuutta. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Haastateltavien mukaan uudistus on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleen paljon epätietoisuutta. He kokevat, etteivät kaikki välttämättä tiedä riittävästi YEL-vaikutuksesta, saati sitten sitä koskevasta uudistuksesta. Heidän mielestensä tietoa pitäisi olla enemmän ja selkeämmin saatavilla jotta kokonaisuus olisi helpompi hahmottaa. Uudistuksen myötä haastateltavat ovat huomanneet julkisuuskeskustelun lisääntyneen etenkin yrittäjien keskuudessa. Lisääntyneen julkisuuskeskustelun myötä on huomattavissa myös jakautuvia mielipiteitä, etenkin yrittäjien ja päättäjien kesken. Yrittäjät pyrkivät saamaan oman äänen kuuluviin jotta saisivat ajettua yrittäjien etua parempaan suuntaan. Tämän perusteella haastateltavat ajattelevat, että yrittäjät tulevat keksimään uusia keinoja kiertää

lakia. Yhtenä keinona esiin nousee yrityksen toimialan vaihtaminen sellaiseen toimialaan jossa mediaanipalkka on alhaisempi. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Haastateltavat pitävät vapaaehtoista säästämistä parempana vaihtoehtona kuin YEL-vakuutusta kuten heidän aikaisemmistakin vastauksistaan ilmenee. Heistä jokainen mieluummin säästää tai sijoittaa johonkin muuhun minkä parhaaksensa näkee. Eniten esiin nousi erilaiset rahastot joita he pitivät melko turvallisina ja helppoina ratkaisuin. Haastateltavan B mukaan YEL-vakuutus ei riitä kattamaan elintasoja joten vapaaehtoista säästämistä on pakko tehdä tai on keksittävä muita ratkaisuja joilla turvata eläke. Myös eläkevuosien takia eläkkeeseen olisi turvauduttava muilla keinoilla. Hänen mukaansa eläkevuodet ovat nykyään paljon pidempiä kuin ennen koska elinikä ja työikä eivät lisäänty samassa tahdissa. Vapaaehtoiset säästöt jäävät osaksi yrittäjän jäämistöä. Myös siksi vapaaehtoista säästämistä ja sijoittamista pidettiin parempana ratkaisuna kuin YEL-vakuutusta. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

Jokaisella haastateltavalla oli ymmärrys myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Ongelmaksi he kokevat koko YEL-järjestelmän mihin yrittäjät eivät haastateltavien mukaan usko. Myöskään he eivät usko järjestelmän toimivuuteen. Heidän luottamuspuhlansa perustuu siihen että he uskovat YEL-järjestelmän uudistuvan niin, etteivät itse hyödy maksamistaan vakuutusmaksuista mitenkään. Haastatteluiden mukaan YEL-vakuutuksen maksaminen ei olisi ongelma jos yrittäjät saataisiin uskomaan siihen, että YEL-vakuutus oikeasti turvaa heitä. Haastateltavat eivät osanneet sanoa miten järjestelmää pitäisi parantaa koska kyse on niin suuresta ja vaikeasta asiasta. (Henkilö A 2023; Henkilö B 2023; Henkilö C 2023; Henkilö D 2023.)

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää yrittäjän eläkelain uudistuksen mahdollisia vaikutuksia sekä alivakuuttamiseen johtavia syitä. Lisäksi haluttiin saada selville miten yrittäjät kokevat YEL-vakuutuksen. Uudistusta pyrittiin tarkastelemaan mahdollisimman laajasta näkökulmasta ja tuomaan esille niin yhteiskuntaan kuin yrittäjiin vaikuttavia tekijöitä. Työn edetessä selvisi, että moni yrittäjä oli varautunut eläkkeeseen YEL-vakuutuksen lisäksi muilla keinoin, joten työssä tarkasteltiin myös vapaaehtoisen säästämisen ratkaisuja. Viitekehyksestä ilmenee lainmukainen sosiaaliturva ja eläke joihin yrittäjä on oikeutettu. Näin ollen viitekehyksen avulla saatiin käsitys siitä minkä suuruista sosiaaliturvaa tai eläkettä yrittäjillä on mahdollista saada. Viitekehyksestä selvisi myös valtion osuuden kasvu YEL-eläkkeiden rahoituksesta. Vaikka kasvu on ollut suurempaa viime vuosina kuin aiemmin, on kerättyjä YEL-maksuja ollut lähes aina liian vähän suhteessa maksettuihin eläkkeisiin.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin haettiin vastausta yrittäjien haastatteluista. Haastatteluista nousi esiin juuri niitä asioita mitä käsiteltiin myös opinnäytetyön viitekehyksessä. Haastattelut muun muassa osoittivat sen, että kaikki neljä haastateltavaa olivat alivakuuttaneet itsensä. Lisäksi saatiin selville alivakuuttamiseen vaikuttavia syitä ja yrittäjien ajatuksia koko YEL-järjestelmästä. Haastatteluiden perusteella myös jatkotutkimukset ovat toivottuja ja niihin varmasti löytyisi vastaajia. Etenkin sosiaalisessa mediassa YEL-uudistusta on puitu paljon koska koko YEL-järjestelmän toimivuus puhututtaa.

Alivakuuttaminen on lisännyt huomattavasti valtion osuutta YEL-järjestelmässä etenkin viime vuosien aikana. Valtion osuus on kasvanut pelkästään jo sen takia kun yrittäjät ovat maksaneet liian alhaisia YEL-vakuutusmaksuja. Lisäksi valtion osuutta on kasvattanut muun muassa erinäiset etuudet mitkä valtio on kustantanut. Esimerkiksi asumistuki on yksi valtion maksamista etuuksista johon vaikuttaa muun muassa työtulon määrä. Jos työtulo on ilmoitettu liian alhaisena, voi olla mahdollista että yrittäjä on saanut asumistukea väärin perustein. Haastatteluista ilmenee, että tämä yhteiskunnallinen vastuu tiedostetaan mutta pelkästään siitä syystä yrittäjät eivät olleet valmiita nostamaan työtulojaan.

Alivakuuttamiselle ei löytynyt vain yhtä syytä vaan se vaikuttaisi aiheutuvan usean syyn summana. Luottamuspula puolestaan kiteyttää kaikki nämä alivakuuttamiseen johtavat syyt hyvin yhteen. Yrittäjien luottamus rakoilee koska he eivät pidä YEL-järjestelmää oikeudenmukaisena eivätkä he usko YEL-järjestelmän toimivuuteen. Se, millä yrittäjiä luottamusta saataisiin lisättyä, on haastava selvittää. YEL-järjestelmän eteen on tehtävä vielä paljon työtä jotta YEL-järjestelmästä saataisiin toimiva kokonaisuus.

Luottamuspula vaikuttaa selvästi siihen, miten yrittäjät suhtautuvat muun muassa eläkkeeseen. Eläkkeen määrää pidettiin alhaisena ja riittämättömänä ja sitä verrattiin palkansaajille kertyvään eläkkeeseen. Palkansaajien eläke kertyy varsinaisten ansiotulojen mukaisesti mutta yrittäjällä eläkkeen kertyminen on sidottu työtuloon. Näin ollen on hyvinkin mahdollista että yrittäjälle kertyisi huomontaa eläkettä vaikka todellisuudessa yrittäjä olisi tienannut paremmin kuin palkansaaja. Edellä mainittu tilanne voi johtua nimenomaan liian pienestä työtulosta eli alivakuuttamisesta. Riittämättömyys puolestaan liittyi elintason säilymiseen. Alhaisen eläkkeen takia elintason ei uskottu pysyvän riittävänä eläkkeen koittaessa. Eläkkeen ei uskottu olevan riittävä edes siinä tapauksessa vaikka työtulo olisi ollut oikealla tasolla. Tässä kohtaa on kuitenkin huomioitava se, että riittämättömyys on tunne jonka jokainen kokee omalla tavallaan. Toisaalta mahdollisena pidettiin myös sitä, että eläkettä ei ole enää ollenkaan saatavilla kun on nuorempien ikäluokkien aika siirtyä eläkkeelle. Työssä selvittämättä jäi se, mistä johtuu pelko ettei eläkettä olisi ollenkaan saatavilla eläkeiän koittaessa.

Eläkkeen lisäksi myös sosiaaliturvaa pidettiin lähes olemattomana. Vakuutusmaksujen koettiin olevan liian suuria suhteessa eläkkeen kertymiseen ja sosiaaliturvan tasoon. Eläkettä ja sosiaaliturvaa ei pidetty niin hyvänä, että se kannustaisi yrittäjiä määrittämään työtulon oikealle tasolle. Sosiaaliturvan osalta esiin nousi esimerkiksi se, että sairauden kohdatessa sairauspäivärahan hakemista pidettiin hankalana ja jopa epäreiluna. Kuten viitekehystä ilmenee, yrittäjien sairauspäivärahassa on muun muassa omavastuupäivä mitä palkansaajilla ei ainakaan yleensä ole. Lisäksi sairauspäivärahan määrä ei ole sidottu samalla tavalla niin sanottuun palkkaan kuten palkansaajilla.

Haastateltavilla oli melko selkeä ja yhteneväinen mielipide YEL-vakuutuksesta ja siitä huolimatta osa heistä mietti esimerkiksi sitä, onko heillä tarpeeksi tietoa osallistua haastatteluun. Toisaalta voi siis olla mahdollista, että alivakuuttaminen tai luottamuspuola johtuu osittain siitä, ettei yrittäjillä välttämättä ole tarpeeksi tietoa YEL-järjestelmän kokonaisuudesta. Opinnäytetyötä tehdessä tietoa ylipäätään YEL-vakuutuksesta löytyi kattavasti, kun sitä tarpeeksi etsi. Toisaalta tietoa oli osittain jaettu useaan eri lähteeseen, minkä takia kokonaisuuden hahmottaminen saattoi tuntua haastavalta. Tiedon jakaminen useaan lähteeseen puolestaan johti siihen että tietoa oli kerrottu monin eri tavoin. Eritavoin kerrottu tieto puolestaan johti siihen että tiedon luotettavuutta ylipäätään oli vaikea arvioida. Tiedon puutetta voitaisiin korjata esimerkiksi sillä, että koko YEL-järjestelmästä kerrottaisiin enemmän ja näkyvämmiin. Kyseessä on kuitenkin laaja ja monimutkainen asia, joten aiheeseen tutustuminen ja asian sisäistäminen voi viedä kauan aikaa.

Vapaaehtoisia säästämisratkaisuja on useita ja tässä työssä niitä käsiteltiin vain hyvin pintapuolisesti. Työssä ei käsitelty vapaaehtoiseen säästämiseen liittyviä mahdollisia tuotto-odotuksia eikä vapaaehtoista säästämistä ja YEL-vakuutusta juurikaan verrattu keskenään. Viitekehyksen perusteella voidaan kuitenkin sanoa että vapaaehtoinen säästäminen ei ole yleensä riskitöntä. Täytyy myös huomioida että vapaaehtoiset säästämisratkaisut eivät sisällä YEL-vakuutuksen mukaista sosiaaliturvaa. Riskeistä huolimatta vapaaehtoista säästämistä pidettiin jopa turvallisempana vaihtoehtona kuin YEL-vakuutusta. Isompi luottamus omiin säästöihin kuin YEL-vakuutukseen johtui osittain siitä että jokainen on itse vastuussa omista sijoituksista tai säästöistä. Lisäksi parempi tuotto-odotus houkutteli säästämään tai sijoittamaan eläkevuosia varten. Tarvittaessa omat säästöt tai sijoitukset voivat olla nopeastikin realisoitavissa toisin kuin YEL-vakuutuksesta maksettavat vakuutusmaksut. Jokainen haastateltava oli varautunut eläkkeeseen myös muilla tavoilla YEL-vakuutuksen lisäksi. Suosituin ratkaisu oli erilaiset rahastot mutta muuten vastauksissa oli hajontaa. Koettiin myös, että palkansaajien ei välttämättä tarvitse miettiä eläkkeen kerryttämistä samalla tavalla kuin yrittäjien, että eläkkeen elintaso olisi turvattu.

Uudistuksella uskotaan olevan vaikutuksia niin uusiin kuin nykyisiinkin yrittäjiin. Yrittäjyyttä saatetaan jopa pelätä tai sitten yrittäjäksi ei yksinkertaisesti ole varaa ryhtyä. Yrittäjät voivat mahdollisesti joutua nostamaan palveluiden ja tuotteiden hintoja. Hintojen nousu puolestaan voi vaikuttaa asiakkaiden vähenemiseen koska kuluttajilla ei ole enää varaa ostaa kyseisiä tuotteita tai palveluita. Asiakkaiden vähenemisellä voi olla negatiivinen vaikutus yrittäjän kassavirtaan ja pidemmällä aikavälillä negatiivisella kassavirralla voi olla epätoivottu vaikutus yrityksen kannattavuuteen. Etenkin pienten yrittäjien voi olla vaikea selviytyä uudistuksen vaikutusten vuoksi. Inflaatiolla taas voisi olla vaikutus palkansaajien palkkaan, mikä tarkoittaisi mediaanipalkkojen nousua. Näin ollen tilanne ajautuisi jatkuvaan kierteeseen.

Uudistuksella on jo nyt saatu aikaan valtion haluamaa muutosta koska yrittäjät olivat nostaneet työtulojaan. Voidaan siis olettaa, että työtulojen nousu puolestaan näkyy alivakuuttamisen vähenemisenä vaikka kaikki työtulot eivät edelleenkään olisi nostettu oikealle tasolle. Nähtäväksi jää, miten yrittäjät aikovat toimia seuraavien muutaman vuoden aikana kun työtulot pitäisi viimein nostaa oikealle tasolle. Uudistus voi mahdollisesti ajaa yrittäjät keksimään uusia keinoja kiertää lakia, kuten toimialan vaihtaminen. Uudistuksen myötä yrittäjien työtulot määritellään osittain kunkin toimialan mediaanipalkan mukaan. On siis mahdollista pystyä asettamaan alhaisempi työtulo kun vaihtaa toimialaa sellaiseen toimialaan, jossa on alhaisempi mediaanipalkka. Toisaalta toimialan vaihtaminen maksaa ja vaatii yrittäjältä jonkin verran selvittelyä.

Yhteenvetona voidaan todeta että alivakuuttamiseen liittyvä ongelma on todellinen. Yrittäjät uskovat, että uudistuksella on enemmän negatiivisia kuin positiivisia vaikutuksia. Yrittäjät eivät luota YEL-järjestelmään millä taas on selkeä yhteys alivakuuttamiseen. Selkeästi alemman työtulon määrittäminen voi olla houkuttelevaa jos kokee, ettei YEL-vakuutuksesta saa minkäänlaista turvaa. On selvää, että asiaan on löydettävä jonkinlainen ratkaisu jotta yrittäjien sosiaali- ja eläketurva olisi turvattu tulevaisuudessakin. Lisäksi yrittäjien luottamusta YEL-järjestelmään pitäisi saada paranemaan ettei YEL-vakuutusta pidettäisi niin vastentahtoisena.

Haastattelut yhdessä aiempien tutkimusten kanssa korostavat YEL-järjestelmän kehittämisen tarvetta. Viitekehys tukee haastatteluista saatua aineistoa hyvin. Tähän työhön toteutettu teemahaastattelu oli hyvä lähtökohta aiheen selvittämiseksi, sillä sen avulla saatiin vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Lisäksi haastatteluiden avulla haastateltavat pystyivät avaamaan ajatuksiaan omin sanoin mikä ilmenee työn lopputuloksessakin. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti sen, että haastateltavilla oli hieman vapaampi sana ja kysymysten tarkentaminen oli mahdollista.

Tämä opinnäytetyö on hyvä perusta muulle jatkotutkimukselle. Jatkotutkimuksissa voisi selvittää esimerkiksi alivakuuttamisen jakautumista eri toimialojen tai ikäluokkien kesken. Myös yrittäjien ja palkansaajien eroavaisuuksista voisi tehdä kokonaan oman selvityksen. Usean vastauksen perusteella yrittäjät vaikuttavat kokevan palkansaajien aseman olevan parempi joten vertailu voisi auttaa itse kutakin hahmottamaan asian kokonaisuutta. Riippumatta työn toteutustavasta näihin molempiin selvityksiin voisi sopia ainakin strukturoitu eli lomakehaastattelu. Lomakehaastattelu mahdollistaisi suuremman datamäärän analysoinnin.

6.1 Validiteetti ja reliabiliteetti

Opinnäytetyössä on arvioitava myös työn validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteettia ja reliabiliteettia voidaan määritellä usein kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on se, onko tutkimusmenetelmä validi/reliabeeli. Toinen näkökulma on se, ovatko tulosten päätelmät valideja/reliabeleja. (Hiltunen 2009.)

Validiteetti tarkoittaa väitteen tai tutkimuksen paikkansapitävyyttä. Validiteettia voidaan pitää hyvänä silloin kun tutkimuksen kohderyhmä ja kysymykset ovat oikeat. Tutkimusmenetelmä valitaan sen mukaan millaista tietoa halutaan saada. Validiteetti puuttuu jos työssä tutkitaan jotain muuta kuin on ajateltu tai on ollut tarkoitus. Tutkimusmenetelmän validiteettia voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. (Hiltunen 2009.) Työssä oli käsitelty oikeita käsitteitä ja

kysymykset olivat oikeanlaisia. Työn tutkimus kohdistui siihen mihin alun perin oli ajatus vaikka muutama kohta täsmentyi vasta työtä tehdessä. Myös haastatteluista saatiin sellaista tietoa mitä työllä lähdettiin hakemaan.

Reliabiliteetilla eli luotettavuudella tarkoitetaan sitä, miten toistettavasti käytössä ollut mittari on mitannut haluttua ilmiötä. Tutkimusmenetelmän reliabiliteettia puolestaan voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta. Reliabiliteetti on hyvä kun tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Alhainen luotettavuus voi tarkoittaa esimerkiksi virheellistä mittavälinettä tai sen väärää tulkintaa. Haastattelut pitää toteuttaa huolellisesti ja kysymysten on oltava ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä. Tutkimusmenetelmä voi olla reliaabeli vaikka tutkimus ei olisi validi. Näin voi käydä jos tulokset eivät vastaa sitä mitä haettiin vaikka tulokset olisivat muuten kiinnostavia. (Hiltunen 2009.) Tutkimuksen reliabiliteetti oli hyvä, sillä työssä oli käsitelty kaikki aiheeseen liittyvä tarpeellinen tieto. Työn tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset haastatteluiden avulla kuten oli tarkoituskin. Haastatteluista saadut tiedot tukivat aiemmin tehtyjä tutkimuksia, eli tulokset olivat toistuvia.

Lähteet

Alaluusua-Listola, Anniina & Backman, Heli & Elomaa, Nikolas & Hassinen, Inka & Hellstén, Harri & Hämäläinen, Jouko & Koskela, Samppa & Leimio, Marko & Näätäsaari, Sinikka & Ojala, Katri & Palomurto, Markus & Rantahalvari, Vesa & Taipalus, Tarja & Tanskanen, Antti & Tossavainen, Hanna. Yrittäjän työeläketurvan kehittäminen. Työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 23. Valtioneuvosto 13.3.2019. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161444/R_23_19_Yrittajan_tyolake.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 16.3.2023.

Annala, Linda 2021. Laskennan ja rahoituksen tutkimus- ja kehittämismenetelmät. Luento. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.1.2023.

Danske Bank. Sijoittamisen ABC. <https://danskebank.fi/sinulle/saastaminen-ja-sijoittaminen/oppaat/sijoittamisen-abc#id4>. Viitattu 22.3.2023.

Elo a. Maksut ja todistukset. <https://www.elo.fi/fi-fi/yrittaja/yel-vakuuttaminen/maksut-ja-todistukset>. Viitattu 30.1.2023.

Elo b. Työeläke, kansaneläke ja vanhuuseläke – mitä maksetaan kenellekin? Blogi 6.10.2022. <https://www.elo.fi/fi-fi/elomedia/2022/tyoelake-kansanelake-ja-vanhuuselake>. Viitattu 20.1.2023

Eläketurvakeskus a. Eläkejärjestelmän kuvaus. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/elaketurva-kokonaisuutena/elakejarjestelman-kuvaus/>. Viitattu 20.1.2023.

Eläketurvakeskus b. Rahoitusperiaatteet. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/rahoitusperiaatteet/>. Viitattu 14.4.2023.

Eläketurvakeskus c. Kansaneläke-etuudet. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/kansanelake-etuudet/>. Viitattu 27.2.2023.

Eläketurvakeskus d. Lisäeläketurva. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/tyoelake-etuudet/lisaelaketurva/>. Viitattu 21.3.2023.

Eläketurvakeskus e. YEL-eläkkeiden kustannustenjako ja YEL:n valtion osuus. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/tyoelakkeiden-kustannustenjako/yel-elakkeiden-kustannustenjako/>. Viitattu 16.10.2022.

FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta. Eläkesäästäminen 2017. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2017/elakesaastaminen2017.pdf>. Viitattu 21.3.2023.

FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta. Henkivakuutus, säästö- ja sijoitusvakuutukset. <https://www.fine.fi/naissa-asioissa-autamme/henkilovakuutukset/henkivakuutus-saasto-ja-sijoitusvakuutukset.html>. Viitattu 21.3.2023.

HE 102/2022 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_102+2022.aspx. Viitattu 1.9.2022.

Henkilö A. HR-asiantuntija. Yritys A, Helsinki. Haastattelu 3.4.2023.

Henkilö B. Toimitusjohtaja. Yritys B, Vantaa. Haastattelu 3.4.2023.

Henkilö B. Yrityssparraaja. Yritys C, Jyväskylä. Haastattelu 3.4.2023.

Henkilö D. Parturi-kampaaja. Yritys D, Jyväskylä. Haastattelu 4.4.2023.

Hiltunen, Leena 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Graduryhmä. Jyväskylän yliopisto 18.2.2009. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf. Viitattu 6.5.2023.

Ilmarinen a. Kenelle ja milloin YEL-vakuutus? <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/kenelle-ja-milloin-yel-vakuutus/>. Viitattu 10.9.2022.

Ilmarinen b. Osittain varhennettu vanhuuseläke (OVE). <https://www.ilmarinen.fi/henkiloasiakas/tyoelake/osittainen-varhennettu-vanhuuselake/>. Viitattu 16.10.2022.

Ilmarinen c. Työuraeläke. <https://www.ilmarinen.fi/henkiloasiakas/tyoelake/tyouraelake/>. Viitattu 27.2.2023.

Ilmarinen d. Vanhuuseläke. <https://www.ilmarinen.fi/henkiloasiakas/tyoelake/vanhuuselake/>. Viitattu 16.10.2022.

Ilmarinen e. YEL-maksun jousto tilapäisesti. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yel-maksut-ja-laskuasiat/yel-jousto/>. Viitattu 30.1.2023.

Ilmarinen f. YEL-maksut ja laskuasiat. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yel-maksut-ja-laskuasiat/>. Viitattu 1.12.2022.

Ilmarinen g. YEL-työtulo yrittäjän eläkevakuutuksen perustana. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yrittajan-tyotulo/>. Viitattu 30.1.2023.

Ilmarinen h. Yrittäjän eläke. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yrittajan-sosiaaliturva-ja-elake/yrittajan-elake/>. Viitattu 2.12.2022.

Ilmarinen i. Yrittäjän eläkevakuutus eli YEL. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/>. Viitattu 10.9.2022.

Ilmarinen j. Yrittäjän sairastuminen ja sairauspäiväraha. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yrittajan-sosiaaliturva-ja-elake/yrittajan-sosiaaliturva/yrittajan-sairauspaivaraaha/>. Viitattu 20.1.2023.

Ilmarinen k. Yrittäjä, näin vähennät YEL-vakuutusmaksusi verotuksessa 24.2.2022. <https://www.ilmarinen.fi/tietoa-ilmarisesta/ajankohtaista/blogit-ja-artikkelit/2021/yel-maksujen-vahentaminen-verotuksessa/>. Viitattu 1.4.2023.

Ilmarinen l. Työkyvyttömyyseläke. <https://www.ilmarinen.fi/henkiloasiakas/tyoe-lake/tyokyvyttomyyselake/>. Viitattu 27.2.2023.

Ilmarinen m. Yrittäjän sosiaaliturva. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yrittajan-sosiaaliturva-ja-elake/yrittajan-sosiaaliturva/>. Viitattu 27.2.2023.

Ilmarinen n. Yrittäjän työttömyys ja työttömyysetuus. <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yrittajan-sosiaaliturva-ja-elake/yrittajan-sosiaaliturva/yrittajan-tyottomyysturva/>. Viitattu 10.4.2023.

Jarkko Harju & Tuomas Matikka. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus 2019. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/169588/vatt_poli-cybrief_22019.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 1.4.2023.

Kela a. Laskukaava. Päivitetty 9.2.2023. <https://www.kela.fi/sairauspaivaraהלaskukaava>. Viitattu 14.4.2023.

Kela b. Sairauspäiväraha. Päivitetty 12.4.2023. <https://www.kela.fi/sairauspaivaraהלaskukaava>. Viitattu 14.4.2023.

Kela c. Sairauspäivärahan määrä ja maksaminen. Päivitetty 14.4.2023. https://www.kela.fi/sairauspaivaraha_maara. Viitattu 14.4.2023.

Kela d. Suomen sosiaaliturva. Päivitetty 3.2.2023. <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>. Viitattu 2.12.2022.

Kela e. Työmarkkinatuen määrä ja maksaminen. Päivitetty 24.2.2023. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuen-maara-ja-maksaminen>. Viitattu 27.2.2023.

Kela f. Työmarkkinatuki. Päivitetty 22.2.2023. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>. Viitattu 27.2.2023.

Kela g. Peruspäiväraha. Päivitetty 22.2.2023. <https://www.kela.fi/peruspaivaraaha>. Viitattu 27.2.2023.

Kela h. Peruspäivärahan määrä ja maksaminen. Päivitetty 9.3.2023. <https://www.kela.fi/peruspaivarahan-maara-ja-maksaminen>. Viitattu 27.2.2022

Mäkinen, Hanna 2018. Työeläkkeiden kustannustenjako. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Eläketurvakeskus. Julkari. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136224/Tyoelakkeiden-kustannustenjako-2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 16.10.2022.

PTK 137/2022 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohhta/Sivut/PTK_137+2022+9.aspx. Viitattu 27.2.2023.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi Jouni 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Ellibs Library. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>. Viitattu 15.3.2023.

Sarkkinen, Hanna 2022. YEL-uudistuksen tarkoituksena on yrittäjien sosiaaliturvan parantaminen. Valtioneuvosto. Kolumni 2.8.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/yel-uudistuksen-tarkoituksena-on-yrittajien-sosiaaliturvan-parantaminen>. Viitattu 1.12.2022.

Sijoittaja.fi a. Yrittäjä. <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/yrittaja/>. Viitattu 9.3.2023.

Sijoittaja.fi b. Mihin voi sijoittaa? <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/mihin-voisijoittaa/>. Viitattu 22.3.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Hallitus esittää yrittäjän eläkelain muuttamista. Tiedote 16.6.2022. <https://stm.fi/-/hallitus-esittaa-yrittajan-elakelain-muuttamista>. Viitattu 10.9.2022.

STTK 2023. #sosiaaliturva. <https://www.sttk.fi/aihe/sosiaaliturva/>. Viitattu 2.12.2022.

StVM 32/2022 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/StVM_32+2022.aspx. Viitattu 23.3.2023.

Suomi.fi. Yrittäjän sairauspäiväraha. Päivitetty 23.2.2023. <https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-perustaminen/yrittajan-arki-ja-toimeentulo/opas/yrittajan-toimeentulon-turvaaminen/yrittajan-sairauspaivaraaha>. Viitattu 2.5.2023.

Varma a. YEL-työtulon määrittäminen. <https://www.varma.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yel-tyotulon-maarittaminen/>. Viitattu 10.9.2022.

Varma b. YEL-velvollisuus. <https://www.varma.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yel-velvollisuus/>. Viitattu 30.1.2023.

Varma c. YEL-vakuutus. <https://www.varma.fi/yrittaja/yel-vakuutus/>. Viitattu 10.9.2023.

Virta, Jari. Sijoitus rahasto-opas 2015. Pörssisäätiö 30.4.2015. https://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2015/05/sijoitus_rahasto_opas_2015_b.pdf. Viitattu 5.3.2023.

Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272. Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061272#O4L13P149>. Viitattu 1.9.2022.

Yrittäjät a. Sairastuminen ja tapaturmat. <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/turvaa-yrittamiseen/yrittajan-sosiaaliturva/sairastuminen-ja-tapaturmat/>. Viitattu 20.1.2023.

Yrittäjät b. Yrittäjäkassa. <https://www.yrittajat.fi/jasenedut/yrittajakassa/>. Viitattu 2.12.2022.

Yrittäjät c. Mikä on YEL? <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/turvaa-yrittamiseen/yrittajan-sosiaaliturva/yel/>. Viitattu 2.12.2022.

Yrittäjät c. Yrittäjän sosiaaliturva. <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/turvaa-yrittamiseen/yrittajan-sosiaaliturva/>. Viitattu 16.10.2022.

Liite 1. Haastattelukysymykset

Yrittäjien haastattelu.

1. Miten koet YEL-vakuutuksen tukevan työuran aikaista sosiaaliturvaasi ja tulevaa työeläkettäsi?
2. Onko YEL-uudistus vaikuttanut YEL-työtuloosi? Jos on, miten?
3. Millä perusteella YEL-työtulosi oli arvioitu ennen YEL-uudistusta?
4. Minkälaisia vaikutuksia luulet YEL-uudistuksella olevan?
5. Mitä mieltä olet vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä YEL-vakuutuksen tukena?